

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Karolína Němcová

Duchovní vedení v životě sv. Terezie z Avily

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Denisa Červenková, Th.D.

Praha 2017

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 14. 4. 2017

.....
Karolína Němcová

Bibliografická citace

Duchovní vedení v životě sv. Terezie z Avily: diplomová práce/ Karolína Němcová;
vedoucí práce: Denisa Červenková – Praha 2017 – (74 stran).

Abstrakt

Diplomová práce „Duchovní vedení v životě sv. Terezie z Avily“ má za cíl poukázat na místo duchovního vedení v životě této světice a její vztah k duchovním vůdcům. Nejdříve se stručně zabýváme poznatky o jejím životě a dobou, do které své charisma přinesla. Dále se věnuje duchovnímu vedení obecně a různým dilematům, na které v této době můžeme narazit. Největší část se však zabývá duchovním vedením v životě světice. Tato mystička na své duchovní cestě považovala duchovní vedení za velmi důležitou a nezbytnou složku života a i její texty obsahují celou řadu pastoračních doporučení, jak má toto vedení probíhat.

Klíčová slova

Duchovní vedení. Terezie z Avily. Modlitba. Spiritualita.

Abstract

This thesis “Spiritual Guidance in the Life of St. Teresa of Avila” aims to focus on the importance of spiritual guidance in the life of this saint and on her relationships with spiritual leaders. First of all, this paper briefly discusses knowledge about her life and era, to which she brought here charisms. Then it continues with generic information regarding spiritual guidance and various dilemmas which could be encountered at that specific time period. The greatest part, however, deals with the spiritual leadership in the life of the saint. This mystic, in her spiritual path, considered spiritual guidance to be a very important and indispensable component of her life, and her writings contain a number of pastoral recommendations on how this spiritual guidance should take place.

Keywords

Spiritual guidance. Teresa of Avila. Prayer. Spirituality.

Počet znaků: 132 099

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala všem, kteří mi při tvorbě práce pomáhali. Můj největší dík patří ThLic. Mgr. Denise Červenkové, Th.D., která se ujala nelehkého úkolu vedení mé práce a velmi mě při psaní inspirovala a svými radami pomáhala. Její podpora a laskavý přístup byl pro mě povzbuzující a dovedl mě k hlubšímu pochopení tohoto tématu. Cení si jejího věnovaného času a sil, které do této práce investovala.

Dále bych také poděkovala své sestře Kateřině Němcové za její častou podporu a Marii Reschelové za její konzultaci v oblasti úpravy.

Na závěr bych ještě ráda poděkovala všem kněžím, kteří se věnují duchovnímu doprovázení a snaží se tak pomáhat ostatním na jejich životních cestách. Jejich pozitivní svědectví se stalo důležitým aspektem pro výběr tématu této diplomové práce.

Obsah

Úvod	7
1. Duchovní vedení.....	9
1.1. Vůdce či doprovázející?	13
1.2. Duchovní doprovázející či zpovědník?	15
1.3. Duchovní vedení ženy	16
2. Život sv. Terezie.....	19
3. Duchovní vedení v životě sv. Terezie	24
3.1. Období duchovního vedení v životě sv. Terezie z Avily	26
3.2. Duchovní vůdcové.....	29
3.2.1 P. Vicente Barrón OP.....	30
3.2.2 P. Diego de Cetina SJ	31
3.2.3 P. Baltasar Alvarez SJ.....	32
3.2.4 P. Jeroným Gracián	36
3.2.5 P. Pedro Ibáñez OP	40
3.2.6 P. Bartoloměj z Mediny OP	42
3.2.7 P. Martin Gutiérrez SJ	44
4. Rady k duchovnímu vedení	46
4.1. Poslušnost a upřímnost	47
4.2. Více zpovědníků	53
4.3. Vztah mezi duchovním vůdcem a vedeným	55
4.4. Vlastnosti duchovního vůdce.....	59
Závěr.....	64
Seznam použitých zkratk.....	69
Seznam literatury	70

Úvod

V dnešní společnosti si můžeme všimnout určitého jevu – nechávat se vést v každodenních situacích. Od těch nejběžnějších, jako jsou placení trenéři, kteří nám pomáhají správně udržovat kondici, různí poradci na výživu a správný životní styl, tak i terapeuti, kteří nám pomáhají vypořádávat se s životními bolestmi a strastmi. Poslední dobou se také velmi rozšířil tzv. koučing, kdy nám daná osoba pomáhá, abychom byli více produktivní, aktivnější, činili správná životní rozhodnutí, a tím pádem byli šťastní.

Tento postoj – nechávat se vést – není výjimkou ani v duchovním životě. Stále jsou mezi námi lidé, kteří se nechávají vést duchovními osobami, přicházejí pro rady či na pravidelná setkání. Církev si je vědoma, že duchovní doprovázení je nezbytné v kněžské a řeholní formaci, je ale i žádoucí při zvládání náročnějších období duchovní cesty každého věřícího. Proto je také důležité, aby každý člověk takovou možnost měl a mohl ji využít.¹

Terezie z Avily byla mystička 16. století, která prožívala sama ve svém životě spousty důležitých rozhodnutí, ať už v modlitbě, při své životní cestě či při zakládání nových klášterů. Po svém „obrácení“ obdržela mnoho Božích milostí, což s sebou neslo potřebu správného rozlišování. Světice je dnes velkou učitelkou modlitby, která s námi prochází problémy začátečníků a i starosti na naší cestě k hlubšímu vztahu s Bohem.

V této diplomové práci se zaměříme na to, jak tato naše světice vnímala duchovní vedení. Svatá Terezie, učitelka církve, byla sama tou, která se nechávala vést. Ona, která založila několik desítek klášterů a k níž chodilo pro radu spousty lidí, měla sama okolo sebe duchovní osoby, které ji na její cestě pomáhaly.

Díky množství knih a dopisů, které se nám z pera sv. Terezie zachovaly, se můžeme dočíst, jak své duchovní vedení prožívala ona, jaké „osobnosti“ si pro tento vztah vybírala a o jakých situacích se nám zmiňuje. Chtěla bych proto vycházet hlavně z Tereziných děl, které budou doplněny o literaturu dnešních teologů, kteří se o duchovní doprovázení a její život zajímají.

¹ Srov. HYLMAR, František: *Zkušenost s duchovním doprovázením v perspektivě ignaciánské spirituality*. Acta Universitatis Carolinae Theologica, roč. 5, č. 2, 2015, s. 217.

Dalším důležitým aspektem také je, že nám Terezie zanechala spousty rad ohledně duchovního vedení. Sama si prožila několik let hledání a věděla, jakých chyb se na této cestě můžeme dopustit. Proto se snaží nás o nich informovat a před nimi varovat. Terezie při zakládání klášterů měla své spolusestry velmi v lásce, a tak jim zanechávala mimo jiné rady, kterými se mají ohledně duchovního vedení řídit.

Nejprve se tedy budeme věnovat otázce duchovního vedení obecně. Poukážeme na některá hlavní vymezení, odlišné pohledy a cíle. Zmíníme i aspekt duchovního vedení ženy, neboť toto téma se Terezíe, jakožto ženy, úzce dotýká. Dále představíme život sv. Terezie a jmenujeme některé její duchovní vůdce, kteří ji na její cestě vedli. Tuto diplomovou práci pak zakončíme kapitolou, v níž uvedeme Tereziiny rady k duchovnímu vedení, které klade na srdce zvláště svým spolusestrám.

1. Duchovní vedení

I přesto, že duchovní vedení není pro poctivý křesťanský život fakticky nutné,² vidíme ze života světců, že bylo velmi důležitým prvkem. Pokud se totiž člověk snaží prohlubovat svůj vztah s Bohem, snaží se v určitých otázkách svého života nacházet Boží světlo a cestu, často se setkává se zkušeností, že mu jeho vlastní síly nestačí.

V průběhu života zažíváme mnoho změn, a to nejen v osobním, rodinném či profesionálním životě, nýbrž i duchovním. Duchovní život se odvíjí od našeho vztahu k Bohu. A stejně jako chceme, aby se prohluboval náš vztah k člověku, tak také toužíme, aby se náš vztah prohluboval k Bohu.

Polský jezuita, který se řadu let věnuje teorii a praxi duchovního doprovázení, upozorňuje na potřebu dialogu s druhými v této oblasti:

„Absence jakékoliv potřeby konfrontovat vlastní prožitky, zkušenosti či vnitřní zkoušky by nás mohla vystavit nebezpečí, že si budeme svůj duchovní život řídit sami podle vlastních představ a k vlastnímu obrazu.“³

Tímto nebezpečím nechce autor naznačit, že je špatné převzít zodpovědnost za svůj duchovní život, ale pokud se bez jakýchkoliv rad budeme spoléhat jen na svou intuici, můžeme se často dopustit omylu, neboť je zde nebezpečí iluze. Iluze je podle sv. Ignáce jedna z největších zbraní zlého ducha.

„Snaží se začít u zbožné duše po jejím a skončit po svém; přinášet totiž dobré a svaté myšlenky, jak to odpovídá této spravedlivé duši; a potom se ponenáhlu snaží o to, aby skončil u sebe tak, že zatáhne duši do svých skrytých klamů a zpustlých záměrů.“⁴

² Srov. HYLMAR, František: *Zkušenost s duchovním doprovázením v perspektivě ignaciánské spirituality*, s. 217.

³ AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 15.

⁴ IGNÁC Z LOYOLY. *Duchovní cvičení*. 3., rev. vyd., (V nakl. Refugium 2.). Přeložil Robert KUNERT. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2005, s. 332.

Z tohoto nebezpečí tedy vyplývá, že církve klade velký důraz, aby měli duchovní vedení právě ti, kteří sami nesou odpovědnost za druhé. Ti, kteří převzali v církvi specifický úkol či poslání.⁵

Proto jsou i v dnešní době privilegovaným místem, kde se setkáváme s duchovním vedením, kláštery, neboť církve sdílí názor, že „štěstí v řeholním životě skutečně závisí na moudrém vedení, zvláště v období formace.“⁶ Není však výjimkou, že by duchovní vedení ve svém životě uplatňovali i laici.

„Zájem o duchovní doprovázení projevují i laici, kteří o ně žádají především duchovní osoby, u nichž předpokládají kompetenci a autoritu. Schopnost duchovně doprovázet však není dána církevním úřadem, vychází spíše ze zvláštního daru. I laici mohou doprovázet, pokud mají charizma, které se projevuje tím, že je druzí žádají o hlubší rozhovory, a základní formaci.“⁷

I Jan Pavel II. ve svém apoštolském listu jasně poukazuje na důležitost laických povolání v církvi a důležitost jejich vzdělávání a vedení:

„Výchova a vzdělávání laiků musí být zařazeny mezi priority diecéze a začleněny do programů pastorační činnosti, aby směřovaly všechny snahy obce (kněží, laiků a řeholních osob) k tomuto cíli. Duchovní formace musí zaujímat přední místo v životě každého člověka, který je povolán, aby stále rostl v důvěrném spojení s Ježíšem Kristem, v souladu s Otcovou vůlí, v oddanosti bratřím s láskou a spravedlností. Tento život důvěrného spojení s Kristem v církvi živí duchovní prostředky, které jsou všem věřícím společné; především horlivá účast na posvátné liturgii. Těchto prostředků musí laici užívat tak, aby při řádném plnění světských

⁵ Srov. AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedení*, s. 18.

⁶ MERTON, Thomas. *Duchovní vedení a rozjímání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 14.

⁷ HYLMAR, František: *Zkušenost s duchovním doprovázením v perspektivě ignaciánské spirituality*, s. 216.

povinností v běžných životních podmínkách neoddělovali své spojení s Kristem od svého života, ale aby v tom spojení dále rostli tím, že konají svou práci podle Boží vůle.“⁸

Formace laiků, na kterou Jan Pavel II. poukazuje, se tedy má rozvíjet nejen svátostnou formou, horlivou účastí na liturgii či vzděláváním, ale i duchovním vedením, které důvěrné spojení s Bohem také oživuje.

Je důležité si ale uvědomit, že dnešní obavy před duchovním vedením pramení často z nesprávného uchopení, co to vlastně duchovní vedení je a kdo ho potřebuje.

„Mnoha penitentům se zdá, že prvořadým cílem duchovního vedení je stručně řečeno řídit všechny duchovní kroky vedeného. Takové pojetí však vede k domněnce, že tuto službu potřebují pouze zmatení a málo sebejistí lidé, kteří si nedovedou sami poradit se životem.“⁹

Další obavou, se kterou se můžeme v duchovním vedení setkat, je až bezbřehá svoboda, o kterou se společnost až úzkostlivě stará a kterou chrání. Člověk může mít dojem, že se z duchovního vedení stane autoritářský vztah, kdy jeden něco určuje či nakazuje druhému. Při bližším pohledu ale člověk rozpoznává, že cílem není převzít za vedeného zodpovědnost, ale naopak mu pomoci lépe chápat své nitro a jeho prožívání vztahu s Bohem.¹⁰

„Křesťanské duchovní doprovázení proto definujeme jako pomoc, kterou poskytuje jeden křesťan druhému, aby mu umožnil vnímat osobní Boží sdělování jemu určené, odpovídat tomuto Bohu, dávajícímu se osobně poznat, růst v důvěrnosti s ním a plně prožívat důsledky tohoto vztahu.“¹¹

⁸ JAN PAVEL II. *Christifideles laici: posydoní apoštolský list o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988*. Praha: Zvon, 1990. č. 5.

⁹ AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedením*, s. 17.

¹⁰ Srov. BARRY, William A. a William J. CONNOLLY. *Praxe duchovního doprovázení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Orientace (Karmelitánské nakladatelství), s. 22-23.

¹¹ BARRY, William A. a William J. CONNOLLY. *Praxe duchovního doprovázení*, s. 20.

Smyslem tedy není, převzít za druhého zodpovědnost či mít nad ním moc, ale pomáhat mu rozpoznávat Boží vůli v jeho životě, aby s daleko větší pravdivostí a svobodou odpovídal na Boží volání.

Také se musíme dotknout pocitů, které při duchovním vedení vedený prožívá. Člověk se totiž v duchovním vedení nedotýká jen budoucnosti a kroků, které má učinit, ale snaží se odhalovat své motivace, ukazuje svému doprovázejícímu nitro, které často neskrývá jen optimistické vyhlídky, ale i zranění z minulosti. Pokud však člověk pozná v těchto rozhovorech krásu důvěry a jistoty, začíná pociťovat, že otevřením svého nitra může pocítit úlevu, pochopení a někdy i uzdravení.

„Postupem času a podle stupně rozvoje vztahu mezi vůdcem a vedeným objevuje penitent pro sebe mimořádný dar, ba přímo duchovní luxus, spočívající v možnosti vypovědět před druhým člověkem v prostředí víry, důvěry a upřímnosti všechny své vnitřní prožitky a zkušenosti, včetně obtížných, zahanbujících a bolestných.“¹²

Člověk se v každém případě v duchovním vedení vydává na dobrodružnou cestu sebepoznání. Tato cesta s sebou nese různé strachy, obavy, ale i krásu poznání, odpuštění a prohlédnutí.

„Hledání pravdy o sobě za pomoci duchovního vedení je pravdivým svědectvím našeho duchovního života. Proto jedinci hledající Boha a jeho vůli, a nikoli pouze pocity, dojmy a příjemné duchovní zážitky, velice snadno pochopí smysl a cíl duchovního vedení i potřebu snažit se zvítězit nad vnitřním odporem a strachem, který hledání provází.“¹³

V této první kapitole jsme jemně načrtli význam, cíle, ale i obavy z duchovního vedení. V dnešní době se však otevírá ještě i jiné téma, a to zda by se právě ze zmíněných obav nemělo spíše přejít k termínu duchovní doprovázení. Proto je důležité,

¹²AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedení*, s. 26.

¹³AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedení*, s. 16.

abychom se na chvíli tomuto tématu věnovali a poukázali na výhody či rozdíly mezi těmito dvěma názvy.

1.1. Vůdce či doprovázející?

„V předkoncilní teorii a praxi se nejčastěji užívalo označení „duchovní vedení“. V době kolem koncilu byl tento termín podroben poměrně nesmlouvavé kritice, která mu vytýkala zejména to, že navozuje dojem příliš autoritativní funkce toho, kdo vede, a příliš pasivní a nezralý postoj vedeného. Proto se začal vžívat spíše název „duchovní doprovázení“ a následně bylo znovu objeveno také označení „duchovní otcovství“, pocházející ze starodávné mnišské tradice.“¹⁴

V dnešní postkomunistické době, kdy je člověk velmi citlivý na různé vůdce, kteří by jim ukazovali tu „správnou cestu“ či jim poukazovali na změnu jejich chování, se více líbí výraz duchovní doprovázení. Tento výraz má v sobě spousty rizik, jako například udělat z vůdce pouze nějakého poradce, jehož rady se nám někdy hodit můžou, jindy ne, avšak odráží i důležité vlastnosti, které tento vztah má.

V tomto sousloví se totiž skrývá jedna důležitá pravda. Hlavním úkolem doprovázejícího je, aby doprovázený prohluboval svůj vztah s Bohem. Nemá mu tento vztah sám vytvářet, pouze ovlivňuje již jeho existující vztah.¹⁵

„Můžeme začít možnou definicí toho, co je osobní duchovní doprovázení: osobní doprovázení je služba staršího bratra (staršího ve víře a v uřednictví), který se stává společníkem na cestě mladšího bratra a sdílí s ním kus jeho cesty, aby mu napomohl rozlišit přítomnost a působení Boha Otce v prostoru jeho života a aby mohl dospět ke

¹⁴ KOHUT, Pavel Vojtěch: „*Duch Páně je nade mnou.*“ Acta Universitatis Carolinae Theologica, roč. 5, č. 2, 2015, s. 182.

¹⁵ Srov. BARRY, William A. a William J. CONNOLLY. *Praxe duchovního doprovázení*, s. 45.

svobodnému a odpovědnému rozhodnutí ve stopách Syna. Účelem duchovního doprovázení obecně je vzhledem k jeho obsahu formace křesťanské mentality a vnímavosti (svědomí), a to tak, aby odrážela ježíšovský postoj Syna, Služebníka, Beránka.¹⁶

Je důležité, aby i zde jako v každém jiném vztahu byly ujasněné cíle a styl duchovního doprovázení. Z pojmu duchovní vedení či doprovázení si můžeme myslet, že se jedná o delší časový úsek, ale patří sem i krátké setkání či každý vážný duchovní rozhovor. Tento rozhovor totiž může trvat jen několik minut, ale ovoce, které to přinese, může dotyčného provázet po celý život.¹⁷

Augustyn poukazuje na tři modely duchovního doprovázení. Může se v první řadě jednat jen o doprovázení na základě nějaké těžké životní situace. Doprovázející je doprovázenému oporou a snaží se mu předávat nadhled a odstup, který v tu danou chvíli vedený nedokáže mít. Vnáší světlo a určité poznatky, které má, a pomáhá, aby člověk učinil zodpovědná rozhodnutí.¹⁸

Druhým modelem je duchovní doprovázení, které klade větší důraz na partnerský vztah. I zde je jasné, že se jeden nechává druhým vést, na druhou stranu se však klade větší důraz na společné putování, mohou se navzájem sdílet, navzájem obohacovat a posouvat ve vztahu k Bohu dál. Zde je však velmi důležité, aby tento osobní vztah nakonec nepřevážil nad vztahem duchovním.¹⁹

Poslední model se nazývá duchovní otcovství. Jedná se o velmi důvěrný vztah, který však není samozřejmostí, nýbrž velikým darem.

„Ze samotné povahy vztahu (duchovního) otcovství vyplývá, že jde o vztah jedinečný a výlučný; když duchovní otec odejde, nemá se vyhledávat další. Také nemá být vyhledáván za každou cenu. Božího otcovství se lze dotknout v mnoha podobách v průběhu každého

¹⁶ CENCINI, Amedeo: *Umění doprovázet v průběhu kněžské a řeholní formace. Úcta před posvátnou půdou druhého člověka: blízkost a svoboda*. Acta Universitatis Carolinae Theologica, roč. 5, č. 2, 2015, s. 200.

¹⁷ Srov. HYLMAR, František: *Zkušenost s duchovním doprovázením v perspektivě ignaciánské spirituality*, s. 216.

¹⁸ Srov. AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedení*, s. 20–23.

¹⁹ STINISSEN, Wilfrid a PRZEŁ. JUSTYNA IWASZKIEWICZ. *Terapia duchowa: o duchowym przewodnictwie i duszpasterstwie*. Poznań: W drodze, 1998, s. 12.

lidského života a nemusí na sebe brát nutně právě formu duchovního otcovství, o kterém mluvíme. Tím spíše bychom se, pokud někoho doprovázíme, neměli automaticky považovat za osobně obdařené tímto charismatem.“²⁰

Protože se jedná o nejdůvěrnější model duchovního vedení, je zde znova zapotřebí poukázat na to, že se o to více v tomto vztahu vyžaduje velká zralost duchovního vůdce.²¹ Následky nezdravého vztahu by totiž mohly být veliké. Nezralost penitenta by vedla ke zbožšťování duchovního a nezralost vůdce by mohla vést k manipulaci s druhými.

I přesto, že jsme zde rozebírali, že je v dnešní době pro ostatní přijatelnější a pochopitelnější pojem duchovního doprovázení, pokud se však vrátíme do doby 16. století, ve kterém naše světice žila, budeme užívat pojmu duchovního vedení, neboť tímto názvem sama světice svůj vztah k duchovním vůdcům označuje.²²

1.2. Duchovní doprovázející či zpovědník?

Důležitým aspektem duchovního doprovázení je pravidelná svátost smíření. Proto se zpověď může stát důležitým a často i jediným bodem duchovního doprovázení.

„Také zpovědník je určitý typ duchovního vůdce, ale jen za určitých podmínek. Především záleží na kvalitě zpovědi, která se nemá redukovat na seznam přestupků, ale má se dotýkat i tajemných hlubin našeho vnitřního světa.“²³

Takto prožívané duchovní doprovázení se nazývá svátostným. Znamená to tedy, že k duchovnímu doprovázení dochází jak „ve zpovědnici“, tak i při duchovním rozhovoru.

²⁰ CENCINI, Amedeo: *Umění doprovázet v průběhu kněžské a řeholní formace. Úcta před posvátnou půdou druhého člověka: blízkost a svoboda*, s. 211.

²¹ Srov. AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedení*, s. 20–23.

²² Ž 14,8

²³ CENCINI, Amedeo: *Umění doprovázet v průběhu kněžské a řeholní formace. Úcta před posvátnou půdou druhého člověka: blízkost a svoboda*, s. 210.

Max Kašparů mluví o výhodě tohoto doprovázení, které je zakotveno ve velké důvěře mezi zpovědníkem a kajícím, neboť má základ ve svátosti. Nevýhodou však může být, že se samotné duchovní doprovázení upozadí této veliké svátosti, protože ta je prioritním cílem.²⁴ Je také nezbytné si uvědomit, že zatímco zpověď má v sobě svátostné znamení, duchovní vedení již ne.

Druhým extrémem se může stát, že se zpověď odbude, aby si už dotyčný mohl popovídat. Proto se většina duchovních doprovázejících snaží tyto dva aspekty oddělovat. Člověk přichází za svým duchovním vedením jednou kvůli svaté zpovědi, podruhé na duchovní rozhovor. Tím se zajišťuje vyváženost obou důležitých aspektů. Jedná se však o určitý ideál, neboť to znamená dvojnásobné zatížení jak duchovního doprovázejícího, tak i doprovázeného, což není často v této hektické době možné.

Důležitým aspektem tohoto svátostného doprovázení také je, že musí být doprovázené knězem, protože jen ten může udělovat v katolické církvi rozhřešení.

V životě sv. Terezie se právě o takovýto styl duchovního vedení jedná. Terezie si jako své duchovní vůdce vybírala kněze a i svátost smíření byla jejich nedílnou součástí. Ještě než však přejdeme k popisu jejího pohledu na duchovní vedení a prožívání, dotkněme se tématu, které právě s duchovním vedením sv. Terezie souvisí, a to vztah mezi duchovním vůdcem – knězem a vedeným – ženou. Tento vztah má totiž své specifické vlastnosti a odlišnosti.

1.3. Duchovní vedení ženy

Duchovní vůdce a kněz je člověk, který musí brát v potaz odlišnosti, které se mu na cestě duchovního doprovázení naskytují. Je jasné, že musí mít jiný přístup k dětem, mužům či ženám. V duchovním doprovázení ženy dochází k dalšímu nebezpečí, neboť „ve vztazích k opačnému pohlaví je třeba počítat nejen se svými city, ale též s emociálními zkušenostmi druhé strany.”²⁵

²⁴ Srov. KAŠPARŮ, Jaroslav Max. *Základy pastorální psychiatrie pro zpovědníky*. Brno: Cesta, 2002, s. 20.

²⁵ AUGUSTYN, Józef. *Celibát: jeho duchovní předpoklady a bohatství a jak k němu správně vychovávat*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 115.

Zde vyvstává jedna zásadní důležitost. Ten, kdo nabízí pastorační nebo duchovní vedení ženě, musí být i v této oblasti pro něj zralý. Nestačí znát historii pastorace nebo duchovního doprovázení, nestačí být vysvěcený nebo mít zvláštní úkol, nestačí se vyznat v Bibli, nestačí být duchovní nebo spirituální osobou atd. Kdo chce pastorační nebo duchovní doprovázení nabízet odpovědně, musí znát sám sebe, musí být někým, kdo na sobě pracoval a pracuje. Zvláště pak musí být vyzrálý v oblasti vlastní sexuality, aby tak zvládal postoje k důvěře v duchovním vedení, aby se nenechal strhnout přítomným a důležitým citem, bez kterého duchovní doprovázení není možno provádět.

„Předpoklady zachovávat nezbytný vnitřní i vnější odstup nejsou ale u mužů a žen poskytujících duchovní doprovod vždy dány. To je zaviněno jednak výcvikem, který se často nevěnuje s dostatečnou mírou a zřetelností těmto stránkám pastorační a rádcovské kompetence, ale především je zde souvislost s osobní zralostí. Schopnost vstupovat do hlubokých vztahů, jež se mimo jiné projevuje i ve schopnosti vyhýbat se vlivům překážejícím poradenské důvěrnosti, zde mnohdy chybí.“²⁶

Duchovní doprovázení a pastorační rozhovory otevírají možnost se ženě vnitřně přiblížit. Důležité také je, aby se kněží ve vztahu k ženám vystříhali nedorozumění, které vyplívají ze skutečnosti, že jedna ze stran pohlíží na daný vztah odlišně.²⁷ Ženě, která hledá pomoc, má tato blízkost umožnit, aby pronikla k sobě samé, lépe sobě rozuměla a lépe slyšela Boží hlas. Je zapotřebí obrovské důvěry, protože zde otevírá své nitro. Často v průběhu rozhovorů vycházejí na povrch různé věci, které jsou těžké nebo komplikované v životě doprovázené osoby, které dosud byly hluboko skryté. Důvěra v provázejícího je tak silná, že se tyhle stránky duše mohou odkrýt, aniž by byly nějak zneužity. Zvláště palčivé téma vzniká v oblasti sexuality, kde může i nepatrným selháním dojít k porušení této důvěry ve vztahu doprovázeného a provázejícího nebo dokonce k její ztrátě.

²⁶ MÚLLER, Wunibald: *I láska má svá pravidla*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 41–42.

²⁷ Srov. AUGUSTYN, Józef. *Celibát: jeho duchovní předpoklady a bohatství a jak k němu správně vychovávat*, s. 116.

„Žena hraje v dynamice víry zásadní roli. Jestliže ji Otec jakožto dceru předurčil do role přímlovkyně za lidstvo, předurčil ji také k tomu, aby se podobala Marii, Matce, aby byla strážkyní víry, (...) má přijímat způsobem jí vlastním po vzoru Marie Boží slovo, aby se v ní stalo tělem skrze víru.“²⁸

Žena je tedy postavena do světa s touhou, nejen se nechávat vést, ale i přijímat Boží slovo a vtělovat ho do svého života. Proto si musí být duchovní vůdce vědom, že žena od něho nežadá jen vyslechnutí, ale i „potravu“ pro svou životní cestu.

„Ženy žijící duchovním životem touží po tom, aby se zpovědníkovou poučením na jejich adresu neomezovalo pouze na morální úroveň, nýbrž aby probouzelo a posilovalo víru ve zmrtnýchvstalého Ježíše.“²⁹

To, že ženy opravdu touží nejen po vyslechnutí při svátosti smíření, ale i po opravdovém vedení, nám může ukázat i život naší světice, sv. Terezie z Avily.

„Dějiny církve zaznamenávají celou řadu podobných příkladů, že svaté a moudré ženy vždycky hledaly (nebo spíše dostávali od Boha) takové zpovědníky, kteří jim pomáhali rozlišit a naplnit poslání, kterého se jim dostalo od Boha. Postačí uvést Svatou Terezii z Avily.“³⁰

Ještě předtím, než se budeme zabývat duchovním vedením sv. Terezie, bylo by dobré seznámit se s jejím životem. Proto si nejdříve životní události této učitelky církve více přiblížíme.

²⁸ CROISSANT, Jo. *Žena, neboli, Kněžství srdce*. Přeložil Tomáš CHUDÝ. Praha: Paulínky, 2005. Katecheze a formace, s. 45.

²⁹ AUGUSTYN, Józef a Aleš OPATRŇÝ, ed. *Umění zpovídat: o svátosti smíření z pohledu různých disciplín*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 182.

³⁰ AUGUSTYN, Józef a Aleš OPATRŇÝ, ed. *Umění zpovídat: o svátosti smíření z pohledu různých disciplín*, s. 183.

2. Život sv. Terezie

Terezie od Ježíše – celým jménem Terezie de Ahumada y Cepeda – se narodila ve Španělsku 28. 3. roku 1515.³¹ Vyrůstala ve věřící katolické rodině, která jí dala základy pro zbožný život. Narodila se z druhého manželství svého otce a měla celkem devět bratrů a dvě sestry.³² Kolem jejích dvanácti let umírá její matka a ve třinácti je poslána svým otcem do kláštera P. Marie, Božské milosti³³, k augustiniánkám, kvůli výchově a vzdělání. Zde také začíná přijímat určité rysy řeholního života.

Do karmelitánského řádu – kláštera Vtělení, vstoupila v roce 1535 a o dva roky později složila řeholní sliby.³⁴ Terezie trpěla těžkými nemocemi, často cítila takové bolesti, kvůli kterým občas ztrácela své vědomí. Proto ji po nějaké době její otec odvezl k bylinkářce, která byla proslulá tím, že uměla léčit všemožné nemoci.³⁵ Její stav se však tak zhoršoval, až nakonec ležela v kómatu po čtyři dny, kdy už přestala většina lidí doufat v její uzdravení. Terezie popisuje, že nebýt jejího otce, který stále trval na tom, že Terezie žije, byla by už dána do hrobu. Nakonec se však znovu probudila z kómatu.³⁶

Po tomto období bojů s nemocí se navrácí zpět do kláštera Vtělení, kde začínají boje jiné.

„Je řeč o příležitostech ke vzdálení se Bohu. Od doby, kdy se začala systematicky věnovat vnitřní modlitbě, tedy od roku 1539, Terezie svádí „osmnáct let trvajících bitvu“ se svou inklinací rozvíjet v hovorně kláštera kontakty a přátelství s různými osobami, zvláště s jednou nejmenovanou.“³⁷

³¹ Srov. KAVANAUGH Kieran O.C.D.: *Teresa of Avila. The Way of Prayer*. Selected spiritual writings, New York: New City Press, 2003, s. 153.

³² Srov. Sv. Terezie od Ježíše, *Sebe ve mně hledat musíš: básně svaté Terezie od Ježíše*. Přeložil Miloslav ULIČNÝ. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 73.

³³ Srov. AUCLAIROVÁ Marcelle: *Životopis Terezie z Avily*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 31.

³⁴ Srov. AUMANN Jordan: *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, Praha: Nakladatelství Karolinum, 2000, s. 178.

³⁵ Srov. Ž 4,5.

³⁶ Srov. Ž 5,7-11.

³⁷ PEROUTKA, David. *Pramen: vnitřní život podle Terezie z Avily*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 26.

Terezie obdrží v roce 1554 milost „druhého obrácení“, kdy s pohledem na obraz trpícího Krista si uvědomuje hloubku všech hříchů a svou „ubohost“. Tímto uvědoměním začíná prohlubovat svůj duchovní život a tento zážitek je i začátek jejích budoucích mystických milostí.³⁸

Tomás Alvarez, jeden z největších znalců sv. Terezie, tuto konverzi interpretuje ve smyslu, že Terezie konečně přešla v duchovním životě od snažení k odevzdanosti Bohu. Tento obrat spočívá v tom, že její modlitba se už nezabývá tolik jí samotnou, ale opravdu Kristem.³⁹

V tomto období čte Vyznání svatého Augustina, se kterým se ztotožňuje ve chvíli jeho konverze. Přijímá jednu z důležitých pravd, která se stane i stěžejním bodem její spirituality, a to objevování Boha ve svém vlastním nitru. Terezie od té chvíle intenzivně zakouší nadpřirozený dar kontemplace a chvíle mystického sjednocení s Bohem.⁴⁰

Obrácení bylo i momentem, kdy se Terezie chtěla navrátit k hlubšímu řeholnímu životu. V jejím klášteře žilo přes dvě stě řeholnic, některé měly své vlastní služby, bylo zde běžné vycházení mimo klášter, časté návštěvy a diskuze.⁴¹ Proto se jednoho dne s několika dalšími řeholicemi domluvily, že budou žít jako bosé, tzn. reformovaným způsobem života po vzoru bosých františkánek. Chtěly žít více chudobu, plně se věnovat modlitbě a uzavření se okolnímu světu.⁴² V roce 1560 se tedy připravuje na založení svého prvního kláštera bosých karmelitek, kláštera sv. Josefa.⁴³

„Terezie se přirozeně ve svém novém klášteře snažila neopakovat chyby, s nimiž se v karmelitánském životě své doby setkala a které uškodily i jí samotné, avšak byl by omyl tvrdit (jak se často zjednodušeně předpokládá), že ke zrodu nového Karmelu vedlo její úsilí o reformu řádového života.“⁴⁴

³⁸ Srov. KOHUT Pavel Vojtěch O.C.D.: *Co je spirituální teologie?*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 29.

³⁹ Srov. T. Alvarez, *Comentarios a Vida, Camino y Moradas de Santa Teresa*, s. 59-61.

⁴⁰ Srov. PEROUTKA, David. *Pramen: vnitřní život podle Terezie z Avily*, s. 27.

⁴¹ Srov. PEROUTKA, David. *Pramen: vnitřní život podle Terezie z Avily.*, s. 28.

⁴² Srov. Ž 32,10.

⁴³ Srov. KAVANAUGH Kieran O.C.D.: *Teresa of Avila. The Way of Prayer*, s. 154.

⁴⁴ SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*. Přeložil Markéta ŠTĚPÁNKOVÁ. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015. Carmelitana, s. 128.

I přes určité problémy se podařilo daný klášter založit, neboť se vždy našli dobří lidé, kteří jí věnovali almužnu, dům či dary do klášterů. Terezie se snažila, aby se zde zachovávala chudoba, to znamená, aby se kláštery zakládaly bez rent, přísná klauzura a malý počet řeholnic. Terezie sama založila během 20 let celkem 31 klášterů, ale dnes se díky následovatelů počet přehoupl přes osm set.⁴⁵

Terezie sama ve svém životopise popisuje, že zachovávají karmelskou řeholi, původní, bez zmírnění, s jejím velkým důrazem na modlitbu, půst, abstinenci masa, mlčení a samotu.⁴⁶ Biblický příkaz „... ve dne v noci se bez ustání modlete...“⁴⁷ je příkazem, který se sv. Terezie snaží ve svém klášteře naplňovat. Je to střed a základní motto pro obnovu a reformu Karmelu.⁴⁸

Terezie se snaží vést „k pravdivému a čistému karmelitánskému ideálu, obnovila a prohloubila modlitbu založenou na Kristu, vyzkoušela a popsala všechny stádia modlitby včetně mystických, a udržela tak široký a bezpečný náhled na církve a karmelitánský apoštolát s atmosférou radosti“.⁴⁹

Jak už jsme zmínili, svěřice měla vždy řadu obdivovatelů, ale i odpůrců. Někteří ji v zakládání klášterů odrazovali, jiní velmi podporovali. Terezie se však nikdy nerozhodovala jen na základě své intuice, ale vždy za podpory svého zpovědníka. O tom se však budeme rozepisovat ještě později.

Důležitým bodem je také chvíle, kdy je Terezie vyšetřovaná inkvizicí. Je to v jejím životě další velké soužení, neboť má strach, že její duchovní zkušenosti jsou jen dílem ďábla. Někteří kněží a duchovní lidé v jejím okolí ji právě v tomto utvrzovali.⁵⁰ „Za pomoci inkvizice se každý citelný účinek Boží lásky stal podezřelým. Teď všude, kde

⁴⁵ Srov. STINISSEN Guido: Růst v modlitbě. Putování ve stopách Terezie z Avily, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 13.

⁴⁶ Srov. Ž 36, 26-29.

⁴⁷ 1Sol 5,17.

⁴⁸ Srov. SAGARDOY, Antonio a TERESA DE JESÚS. *Rozhovor s Bohem: dopisy podle textů svaté Terezie z Avily*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 58.

⁴⁹ PAUL-MARIE OF THE CROSS, O.C.D.: *Carmelite spirituality in the Teresian tradition*, Washington D.C.: ICS Publications, 1997, s. 44.

⁵⁰ Srov. PEROUTKA, David. *Pramen: vnitřní život podle Terezie z Avily*, s. 27.

dříve mysleli, že je Pán, spatřovali ďábla.“⁵¹ Ačkoliv však Terezie nebyla teologicky vzdělaná, veškerým zkouškám uměla pravdivě čelit. Byla to žena modlitby a hlubokého vztahu s Bohem a o to se sama vždy opírala. Na druhou stranu si své „nevzdělanosti“ byla velice vědoma, a proto vždy kladla na srdce svým zpovědníkům či inkvizitorům, aby její myšlenky a spisy prohlíželi, neboť nikdy nechtěla mluvit proti katolickému učení, kterého se ona mohla snadno dopustit, neboť neměla tu možnost se teologii učit.

Terezie žila v 16. století, v době, kdy se začala projevovat plně protestantská vlna, která také vytýkala a poukazovala na nevhodné chování v katolické církvi.

„Nejzávažnější výtky se, jak dobře víme, týkaly renesančního papežství, malichernosti a neústupnosti římské kurie, světského způsobu života vyššího kléru a úpadku řeholních řádů, zvláště žebravých.“⁵²

I přesto, že nemůžeme popřít, že se v té době opravdu jednalo o úpadek askeze a chování zasvěcených zesvětšilo, musíme se podívat ještě hlouběji do celého problému. Nejedná se totiž jen o vnější chování, ale o smysl zasvěceného života.

„Když se mluví o „úpadku“ a o nutné „reformě“, často se zapomíná na to, že praktické, disciplinární, asketické a další problémy měly své kořeny v teologii, která byla již po dlouho dobu uvolněná a zkažená. A právě tato skutečnost byla podstatou problému.“⁵³

Proto v životě naší světice můžeme častokrát vidět velký důraz na vzdělanost duchovních a poslušnost vůči představeným.

Máme od ní zachováno několik děl, básní, ale i dopisů, kterých máme přes 440.⁵⁴ Mezi její nejznámější díla patří *El castillo interior*, *Camino de perfección*, *Libro de las*

⁵¹ AUCLAIROVÁ, Marcelle. *Životopis Terezie z Avily*, s. 98.

⁵² SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*, s. 17.

⁵³ SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*, s. 16.

⁵⁴ Veronika Elisabeth Schmitt OCD, *Sämtliche Schriften der hl. Theresia von Jesus*, München, Kiesel-Verlag, sv. III, s. 479.

*fundaciones, Libro de las relaciones*⁵⁵, aj. Co se týče básní, víme, že jich během života napsala celou řadu, ne všechny se nám však povedlo zachovat. Od jejích spolusester však víme, že Terezie psala básně při všech důležitých okamžicích, ať už svého života či někoho z bližních.⁵⁶

Mezi její nejdůležitější díla však patří její vlastnoruční životopis, známý jako *Život, Vlastní životopis* či *Kniha života*, který napsala na požádání svého zpovědníka a který nám plně otevírá Tereziiny nejniternější myšlenky a období jejího života.

Ve všech jejích dílech se můžeme dočíst o jejím přístupu k duchovním vůdcům, duchovnímu vedení obecně i o jejích radách svým spolusestrám ohledně téhož tématu.

Terezie je v létě roku 1582 již velmi nemocná a i kvůli častým cestám a zařizování vyčerpaná. Odjíždí ještě na svoji poslední cestu do Alby de Tormes, kam přijíždí pomoci vévodkyni, která si přála, aby jí svěřice byla v době porodu nablízku. 4. října však v témže městě umírá.⁵⁷ V roce 1622 byla Terezie svatořečena a jako první žena byla papežem Pavlem VI., v roce 1970, prohlášena za učitelku církve.⁵⁸

Terezie se stala učitelkou církve, a proto bude velmi zajímavé rozebrat, jak nás povede či bude inspirovat i v oblasti duchovního doprovázení. Inkvizice v době života naší svěřice zakázala spoustu španělské duchovní literatury a literaturu, která byla dostupná v latinském jazyce, neuměla používat.⁵⁹ Proto bylo pro Terezie důležité nechávat se vést vzdělanými knězi, u kterých měla jistotu, že ji povedou vždy v pravdivosti katolické víry.

V další kapitole se tedy zaměříme již na duchovní vedení právě v životě naší svěřice a na jednotlivé duchovní vůdce, kteří ji na této cestě pomáhali.

⁵⁵ Dnes se snažíme překládat tyto díla přesněji, podle překladu P. Kohúta. Jedná se o díla: Vnitřní Hrad, Cesta dokonalosti, Kniha o zakládáních.

⁵⁶ Sv. Terezie od Ježíše. *Sebe ve mně hledat musíš: básně svaté Terezie od Ježíše*, s. 73.

⁵⁷ Srov. PEROUTKA, David. *Pramen: vnitřní život podle Terezie z Avily*, s. 30.

⁵⁸ Srov. KAVANAUGH Kieran O.C.D.: *Teresa of Avila. The Way of Prayer*, s. 156.

⁵⁹ Srov. Ž 26,5

3. Duchovní vedení v životě sv. Terezie

Svatá Terezie si byla ve svém životě vědoma vlastní svobody, kterou obdržel každý člověk od Boha, a nikdy se jí nesnažila vzdát. To jí však nebránilo v tom, aby hledala osoby, které by jí pomohly ponořit se do hlubin poznání o Bohu, vysvětlit nadpřirozené jevy, rozlišit dary milosti a ustát různé těžkosti. Naopak, Terezie usilovně hledala osoby, které by ji na její cestě duchovním životem doprovázely. Ve svých spisech především zmiňuje Ježíše a jeho vedení, kněze, laiky a celou řadu knih. Nás bude hlavně zajímat doprovázení z řad kněží a zpovědníků. I přesto, že jsme v první kapitole probírali rozdíl mezi duchovním vůdcem a zpovědníkem, v životě svaté Terezie se nám tyto dvě osoby sjednocují, neboť jednotlivé duchovní rozhovory se často opíraly o svátost smíření.

Duchovní vůdcové byli pro Terezii velmi důležití. Pravidelně se s nimi sdílela, diskutovala svůj duchovní život a přicházela si pro rady. Terezie si nenechávala své problémy a těžkosti pro sebe, ale věřila v důležitost vyjasňování situace s druhou osobou:

„Tak jako zde na zemi se ve velmi pochybném sporu ustanovuje soudce a obě strany, unavené sporem, vkládají danou věc do jeho rukou, ať si duše zvolí někoho, ať už jde o představeného nebo zpovědníka, s rozhodností nevést dále spor ani nepřemýšlet o jeho příčině, nýbrž spolehnout se na slova Pána, který říká: ‚Kdo vás slyší, mne slyší,‘⁶⁰ a přestat se starat o svou vůli.“⁶¹

Svatá Terezie přikládá duchovním vůdcům i mnoho prostoru ve svých spisech, dopisech a životopise, který napsala na doporučení jednoho z nich. Světice ve svém životopise zmiňuje, že duše, která se vydá na cestu dokonalosti, neustále potřebuje rady a dozor od zkušených lidí, kteří jí v modlitbě a ve vztahu k Bohu pomáhají. Existuje totiž mnoho nebezpečí pro člověka, která mu stěžují cestu k dokonalosti, a sám člověk, který nemá duchovní vedení, může být jimi často oklamán.

⁶⁰ Lk 10,16

⁶¹ KZ 5,12.

Terezie totiž varuje, že ďábel se dokáže tvářit i jako velmi pokorný kající, když vedenému vnukne falešnou pokoru, která mu ničí vztah s Bohem nebo i lidmi kolem. Aby člověk dokázal právě tato pokušení prohlédnout, potřebuje posilu duchovních vůdců, kteří mu budou nápomocni a poukáží na správný směr a cestu k Bohu: „... v té věci není nic tak jistého, aby mohl být člověk bez obav, a *musí* kráčet vždy s obezřetností a mít učitele, který je vzdělaný, a nic mu nezamlčovat.“⁶²

Je však také pravdou, že i rady duchovních vůdců mají svá rizika, která neminula ani svatou Terezii. Jsou jimi zbytečné pády či odbočky z cesty k Bohu, které se uskuteční z důvodu špatných rad duchovních vůdců. Kvůli tomu svatá Terezie ve svých spisech apeluje na výběr doprovázejících, kteří jsou opravdu vzdělaní a nebojácní.⁶³

Terezie ve svém životě dále popisuje, jak těžké je období, kdy člověk nemá vedle sebe duchovního vůdce a naopak u svých zpovědníků naráží na neporozumění. Vzpomíná, že ještě předtím, než měla duchovní vedení, se dopouštěla mnoha omylů a zbytečných chyb. Sama vhodného zpovědníka hledala přes dvacet let svého života. Toto období pro ni bylo velmi těžké, neboť se tak na své duchovní cestě „mnohokrát vracela zpět a mnohdy úplně ztrácela.“⁶⁴ A právě z těch jí pak po nějaké době vyvedl její zkušený duchovní vůdce. Na základě toho si je vědoma, že kdyby měla vzdělaného vůdce již od začátku, spousty chyb by se nedopustila.

Mít duchovního vůdce, který je naším vzorem, nám také pomáhá být ve ctnostech pokročilejší: „A protože některé věci, jež se nám zdají nemožné, když je *pak* vidíme u jiných *naopak jako* velmi možné a s jakou jemností je *daná osoba* uskutečňuje, hodně to povzbuzuje. Až se zdá, že díky jejímu letu se *i* my odvažujeme vzlétnout.“⁶⁵

Terezie tedy připomíná, že je důležité, aby každý člověk, který se snaží být na cestě k Bohu a jít k dokonalosti, měl své duchovní vedení. K tomu dodává, že Bůh se stará a

⁶² Ž 25,3

⁶³ Srov. Ž 5,3

⁶⁴ Ž 4,7

⁶⁵ H III/2,12

vždy nám takové lidi pošle. Je však důležitá naše snaha: „A pokud jej přes hledání nenajde, Pán ji nezklame, vždyť nezklamal ani mne, ač jsem, co jsem.“⁶⁶

3.1. Období duchovního vedení v životě sv. Terezie z Avily

Duchovní vedení v životě sv. Terezie z Avily bychom mohli rozdělit do tří období. Prvním obdobím bychom nazvali dobu, ještě než vstoupila do kláštera Vtělení, ve které se snaží prohlubovat svůj duchovní život. Terezie prožívá časté a těžké nemoci, cestuje ke strýci a různým lékařům. Často se modlí, rozmlouvá s Pánem, snaží se více žít ve ctnostech. Je to doba, kdy jsou jí největší pomocí laici, kteří byli velmi moudří a ctnostní a se kterými si o Bohu často povídala.⁶⁷ Další důležitou duchovní pomocí, ze které čerpala, byla duchovní literatura, ve které nacházela nejvíce informací ohledně duchovního života a vnitřní modlitby.⁶⁸ Mezi nejdůležitější spisy bychom zde zmínili Třetí slabikář od Františka de Osuny,⁶⁹ spis sv. Řehoře Velikého⁷⁰ či listy sv. Jeronýma. První zmiňovanou si Terezie velice oblíbila, neboť ji považovala za dobrý návod k vnitřní modlitbě. Byla na začátku své hluboké duchovní cesty, kdy je však člověk, podle Terezie, nejvíce křehký.

Druhé období, kdy Terezie pociťovala nutnou potřebu duchovního vedení, bylo, když prožívala velké Boží milosti.⁷¹ Začínala o těchto milostech hovořit, neboť sama chtěla potvrzení, zda jsou od Boha či ďábla. Bohužel ji však v tomto období nebyli zpovědníci příliš nápomocni, neboť Tereziiny milosti odsuzovali jako ďábelský klam a nutili ji, aby se jim vysmívala.⁷² Výjimkou byl její zpovědník Baltasar Alvarez, o kterém světice píše, že ji vždy sklíčenou a smutnou po rozhovorech s ostatními kněžími utěšoval. Na druhou stranu však Terezie popisuje, že ji všechna tato příkoří přibližovala

⁶⁶ Ž 40,8

⁶⁷ Srov. Ž 3,4

⁶⁸ Srov. Ž 6,4

⁶⁹ Srov. Ž 4,7

⁷⁰ Srov. Ž 5,8

⁷¹ Srov. Ž 20,21

⁷² Srov. Ž 25,14

k Bohu a učila pokoře. Bůh ji vždy v modlitbě vyslechl, posílil a učil, aby byla ostatním kněžím poslušná.⁷³

V této době, kdy se o Terezii nesly různé zvěsti, zda je posedlá ďáblem či ne, doporučovalo se kněžím, aby se moc k ní nepřibližovali a nenechali se lehce zlákat jejími řečmi. Světici to velmi zarmucovalo, neboť se začínala bát, že ji nakonec opravdu všichni opustí a ona zůstane ve všem sama.⁷⁴

Terezie si velmi často nebyla jistá, zda není různými znameními oklamávaná. Zda vše, co při modlitbě prožívá, je opravdu od Boha. Přesto, že ji většina kněží ujišťovala o ďábelském působení, našli se i někteří, kteří se ji snažili uklidnit, „že vzhledem k tomu, že neurazila Boha a uznávala, že je ubohá, čeho *prý* se to bojí.“⁷⁵ Poznávacím znamením byly účinky zjevení. Pokud stále žila ctnostným životem a jednotlivá zjevení ji nenabádala, aby se jim vzpouzela, znamenalo to, že jsou od Boha. Duch, který ji naplňoval, ji naopak povzbuzoval, aby nic neskrývala a ve všem poslouchala, což jen více poukazovalo na jejich pravdivost.⁷⁶

Třetím obdobím bychom nazvali dobu, kdy se snažila založit nové kláštery a navrátit se k přísnější řeholi.

„A tak poté, co se začalo se zakládáním *klášterů*, opustily mě *všechny* strachy, které jsem předtím měla, když jsem se obávala, abych nebyla oklamána, a naplnila mě jistota, že je to Bůh. A s tímto jsem se vrhala do nesnadných záležitostí, i když pokaždé *rovněž* s radou a pod poslušností.“⁷⁷

I v tuto chvíli docházelo k častým pomluvám, neboť zde byli lidé, kteří si změnu, kterou Terezie zaváděla, velmi nepřáli. Byli tu však i přátelé, kteří jí potají pomáhali, darovali peníze či budovy, právě ve prospěch budoucích klášterů. Terezie byla často terčem pochybností, zda se jen na sebe nesnaží upoutat pozornost a zda to vše není

⁷³ Srov. Ž 29,4

⁷⁴ Píše o tom v době, kdy se bála, že ji právě kvůli tomu opustí její zpovědník P. Baltasar Alvarez. Srov. Ž 28,14

⁷⁵ R 4,9

⁷⁶ Srov. R 4,14

⁷⁷ R 34

spíše ke škodě církvi. I přesto, že si byla vědoma toho, že ji tuto touhu do srdce vložil Bůh, nikdy o tom nerozhodovala sama a o všem se vždy se svými zpovědníky domlouvala. I sám Bůh ji v modlitbě vyzýval, aby se o tomto plánu dohodla se svým zpovědníkem.⁷⁸ Avšak její zpovědník⁷⁹ ji v této době nějakou chvíli velmi podporoval, jindy zase odrazoval. Nakonec však i přes všechny překážky, které při snaze uskutečnit tento plán musela překonat, kláštery založila. Nikdy však nepřestala být poslušná, jen vždy měla důvěru, že si nakonec Bůh tento plán sám prosadí.

„V žádném případě bych nikdy neudělala něco, a *skutečně* jsem to nikdy neudělala – myslím tím při těchto založeních – že bych vědomě, *byť jen* v jediné záležitosti, překrucovala vůli Páně, *ale jednala jsem vždy* v souladu s tím, co mi radili mí zpovědníci.“⁸⁰

Vzhledem k tomu, že byl její provinciál⁸¹ po nějaké době proti zakládání, rozhodl se její zpovědník⁸², aby Terezie poslechla a od svého úmyslu se odvrátila. Terezie tak učinila a opravdu se celý plán pozastavil. Tento fakt byl však pro ostatní jen utvrzením, že se jedná opravdu jen o ženské fantazie, neboť pokud by se podle nich jednalo o Boží vůli, Terezie by od toho neupustila. Opak je však pravdou, Terezie vždy ctěla poslušnost před svým výkladem Boží vůle. V době, kdy všichni byli proti ní, Terezii nejvíce trápilo, že ji kárá i její zpovědník, neboť z této strany to nejvíce bolelo.⁸³ Terezie doufala, že ji bude podporovat a posilovat, kdežto on ji spíše od plánu odrazoval a říkal, aby už na tento plán zapoměla. Terezie tedy všeho zanechala a doufala, že se k tomu zase jednou vrátí, neboť věřila, že k založení má opravdu dojít a že si Bůh najde cestu. Po několika měsících opravdu došlo ke změně, nastoupil jiný rektor u jezuitů⁸⁴ a ten také pověřil jejího zpovědníka, aby Terezii v tomto jejím plánu pomáhal.⁸⁵ Od té chvíle P. Baltasar začal Terezii znovu podporovat.⁸⁶

⁷⁸ Srov. Ž 32,11

⁷⁹ P. Baltasar Alvarez

⁸⁰ KZ 25,15

⁸¹ P. Řehoř Fernandez

⁸² P. Baltasar Alvarez

⁸³ Srov. Ž 33,3

⁸⁴ P. Kašpar de Salazar

⁸⁵ Srov. Ž 33,8

⁸⁶ Srov. Ž 33,10

3.2. Duchovní vůdcové

Terezie měla za svůj život velké množství duchovních vůdců. Jejich počet se nejen navyšoval z důvodu jejího stěhování, ale také kvůli Tereziinu smýšlení. Zastávala názor, že je dobré mít simultánně několik duchovních vůdců. Je důležité zmínit, že Terezie nikdy neukončila spolupráci se zpovědníkem z důvodu, že měla námitky k jeho radám nebo opačný názor. Důvodem ukončení duchovního vedení byla změna bydliště duchovního vůdce nebo vedené.⁸⁷

Svatá Terezie se nejen utíkala k několika duchovním osobám, ale také se všem těmto duchovním s důvěrou svěřovala a nic netajila. Výčet osob, se kterými Terezie Avilská konzultovala svůj duchovní život, je poměrně dlouhý, tvoří ho převážně zasvěcené osoby a kněží různých řádů, především karmelitánů, dominikánů a jezuitů. Zaměříme se především na ty, o kterých sama zmiňuje, že ji během života nejvíce ovlivnili.⁸⁸

Svatá Terezie si vážila řádu dominikánů, neboli bratří kazatelů, pro jejich vzdělanost a kázání. Bůh se člověka dotýká na jeho cestě životem skrze osobní vztah, modlitbu, Písmo svaté, svátosti, církev a lidi, které mu sesílá do života. Terezie dále líčí, jak i skrze církev člověku zanechal další pomůcky pro jeho duchovní cestu, jimiž jsou časté zpovědi, duchovní četba a kázání.⁸⁹ A právě proto bylo pro ni důležité naslouchání dominikánům: „Já je měla nesmírně ráda, když jsem viděla, že někdo kázal s duchem a dobře, zahrnovala jsem ho zvláštní láskou, aniž bych se o ni snažila, takže nevím, odkud se ve mně brala.“⁹⁰

Naslouchat připraveným kázáním vzdělaných dominikánů, kteří působili v Avile, Terezii velmi naplňovalo, neboť ji „rozmlouvat o Bohu nebo poslouchat o Něm takřka nikdy neunavovalo.“⁹¹ Na druhou stranu ji ale kázání i zarmucovalo, neboť jí ukazovalo určitý ideál, kterého podle svého svědomí, nedosahovala. Skrze kázání se Terezie zároveň dozvíдалa něco z posvátné vědy – teologie. Sama Terezie sebe považovala za

⁸⁷ Srov. R 40

⁸⁸ Mezi její duchovní vůdce patřili např. P. Salinas, Diego de Yangua, Filipp de Menes, Alfons Velasquez, P. Garcius z Toleda, P. Banez, P. Salazar, Santander, P. Ripalda, Petr z Alkantary, P. Egidius González, P. František de Salcedo, P. Araoz, sv. František Borgiáš.

⁸⁹ Srov. H V/2,3

⁹⁰ Ž 8,12

⁹¹ Srov. Ž 8,12

„chudinku“, která nemá vzdělání,⁹² a tak vyzývala kněze, aby při kázání mluvili více vzdělaně než zbožně, neboť to byla jedna z mála možností, jak se i ženy mohly vzdělávat. V neposlední řadě se Terezie obávala, aby kazatelé neskládali své promluvy tak, aby se zalíbily všem: „Jistě mají dobrý úmysl, a také (jejich) dílo bude dobré, ale takto se zlepší málokdo.“⁹³

Řád jezuitů, který se soustřeďuje zejména na oblast teologie, rozlišování a vzdělávání, měla Terezie v obzvláště velké lásce. Terezie považovala jezuitu také za velice chápavé a odvážné⁹⁴: „...a tak mám tento Řád ve velké úctě, neboť jsem s nimi často jednala a vidím, že jejich život je ve shodě s tím, co mi o nich dal na srozuměnou Pán.“⁹⁵ Doufala, že se cesty Karmelu a cesty Tovaryšstva Ježíšova nikdy nerozejdou. „Víme dobře, že Terezie pociťovala s Tovaryštvem Ježíšovým zvláštní spřízněnost a ta se netýkala pouze její osoby.“⁹⁶ Sama napsala: „Jestliže děti Karmelu půjdou upřímně po této cestě, je jisté, že ti, kteří nosí jméno Ježíšovo, se nebudou moci nikdy od nich oddělit.“⁹⁷

Podívejme se nyní na jednotlivé duchovní vůdce a na to, jakým způsobem jejich vedení ovlivnilo duchovní život Terezie od Ježíše.

3.2.1 P. Vicente Barrón OP

Terezie píše ve svém vlastním životopise, že čekala na správného zpovědníka přes dvacet let.⁹⁸ Neboť ji často ostatní zpovědníci nechápali, nerozuměli jí, a tudíž ji podle Terezie nevedli správnou cestou.

První duchovní vůdce, na kterého tak dlouho čekala, byl P. Vincente Barrón. On ji vyvedl z několika omylů a snažil se zničit právě její nepravdivé zásady.⁹⁹ Tento kněz byl zpovědník jejího otce, byl u něho ve chvíli jeho smrti roku 1543 a velmi si Terezii oblíbil.

⁹² Srov. Ž 15,8

⁹³ Ž 16, 7

⁹⁴ Srov. Ž 38, 15

⁹⁵ Ž 38, 15

⁹⁶ SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*, s. 42.

⁹⁷ D 212,9

⁹⁸ Srov. Ž 4,7

⁹⁹ Srov. Ž 5,3

Později se tedy stal jejím zpovědníkem a navázal s ní velmi hluboký vztah. Vyučoval v Avile, v Salamance a v Toledu, kde ji i pomáhal při zakládání nového kláštera.¹⁰⁰

P. Vincenc jí také velmi pomohl v oblasti modlitby. Terezie totiž na několik let své modlitby zanechala. Neustále si totiž uvědomovala své chyby a to ji nakonec vedlo k tomu, že není hodna se k Bohu v modlitbě obracet. Samozřejmě to byla ďáblová léčka, jak ji od Boha pomalu odpoutávat, ale protože neměla tehdy žádného zpovědníka, který by jí poradil, tuto ďáblouvu lest neprohlédla. Nakonec ji ale tento dominikán ujistil, ať nikdy v modlitbě nepřestává a hned se k ní vrátí. Neboť z modlitby vždy vyvěrá obrovské dobro, které ji k Bohu připoutává a její hříšnost uzdravuje. Od té chvíle cítila Terezie pokoj a již nikdy modlitby nezanechala.¹⁰¹

3.2.2 P. Diego de Cetina SJ

Diego de Cetina byl povolán k Terezii v době, kdy jí hrozila konfrontace s inkvizicí, poté, co začal mezi prvními čtenáři kolovat její životopis. Tento jezuita dostal za úkol posoudit její text poté, co zkoumání textu ze strany dominikánů nedospělo k jednoznačnému výsledku. Cetina Terezii ujistil, že Boží dary a milosti, které popisuje, nejsou sebeklam, ale dílo Boží, kterému může důvěřovat. Poradil jí, aby se naopak plně věnovala modlitbě, neboť právě v modlitbě jí Bůh prokazuje mnoho milostí.¹⁰² Terezie tak po dlouhé době našla někoho, kdo jí rozuměl, a cítila obrovský pokoj. Jeho slova pro ni byla lékem na její duši a trápení.¹⁰³

P. Cetina se narodil roku 1531 ve španělském městě Huete. Pocházel z bohaté rodiny a ve svém studiu teologie a filozofie začal v roce 1546 v Alcalé. Teologii studoval na univerzitě v Salamance a studia zde ukončil roku 1554. Následující rok byl poslán do Avily, kde se také setkal s Terezií a stal se jejím zpovědníkem. Tento jezuita ve svém životě mnoho cestoval a navštěvoval Terezii v Burgosu a Toledu. Roku 1568 však umírá ve městě Plasencia.

¹⁰⁰ Srov. ALVAREZ, Tomás. *Diccionario de Santa Teresa de Jesús*. Burgos: Monte Carmelo, 2000.

¹⁰¹ Srov. R 4,8, Ž 5,3; Ž 7,16-17

¹⁰² Srov. Ž 23, 16

¹⁰³ Srov. tamtéž

P. Cetina byl Tereziin první jezuitský zpovědník,¹⁰⁴ a to na pouhé dva měsíce, poté ho přeložili na jiné místo. Na rozdíl od ostatních duchovních vůdců, kteří ji spíš odrazovali, tento jezuita byl prvním, kdo ji začal zbavovat strachu z mystických zkušeností, kterých nabyla.¹⁰⁵ Terezii také doprovázel alespoň částí duchovních cvičení podle sv. Ignáce.¹⁰⁶ Terezie si byla tohoto duchovního vůdce a zároveň obrovského daru od Boha vědoma a ve chvílích, kdy od ní odcházel, byla „plna radosti a odvahy.“¹⁰⁷

Po jeho odchodu se Terezie obávala, že znovu upadne do různých omylů a bála se, že nikoho podobného už nenajde.¹⁰⁸ To, že byl pro Terezii důvěrným duchovním, svědčí i to, že mu byl dán do rukou výtisk *Knihy života*, kam připisoval své poznámky a dodatky, a to ještě před tím, než to vše Terezie posílá P. Graciánovi.

Tento mladý jezuita také založil v Avile řeholní dům jezuitů, kam se často Terezie utíkala a který byl pro ni velkou pomocí. Tento dům byl také Terezii velmi nakloněn, a tak tam často přicházela pro rady ohledně teologických otázek a ujištění. Krom P. Cetiny zde byli přítomni i P. Baltasar Alvaréz a P. Prádanos. I přesto, že se o životě svaté Terezie píše mnoho publikací a P. Cetina měl na její nebojácnosti a duchovním růstu velký vliv, docházíme k dojmu, že tomuto vzdělanému a důležitému duchovnímu vůdci není dostatečně uznán velký přínos, který pro světici měl. Terezie je vděčná za jeho službu když píše: „Ve všem se mi zdálo, že skrze něj promlouval Duch svatý, aby léčil mou duši soudě podle toho, jak se do ní vtiskoval.“¹⁰⁹

3.2.3 P. Baltasar Alvarez SJ

Tento jezuitský kněz a rektor university v Salamance, P. Alvarez, byl Tereziiným zpovědníkem po šest let a podle Terezie i tím „nejvíce schopným duchovním vůdcem“

¹⁰⁴ HOWE, Elizabeth Teresa. *Autobiographical writing by early modern Hispanic women*, s.300.

¹⁰⁵ ÁLVAREZ, Tomás. Cetina, Diego de, sj (1531–1568). In DST, s. 834.

¹⁰⁶ Srov. La vida de la Madre Teresa de Jesús, fundadora de las Descalças y Descalços, compuesta por el Doctor F. de R., de la Compañía de Jesús, y repartida en cinco libros. 1. sv. Salamanca: Pedro Lasso, 1590, s. 77.

¹⁰⁷ Ž 23, 18

¹⁰⁸ Srov. Ž 24, 4

¹⁰⁹ Ž 23, 16

kterého měla.¹¹⁰ Narodil se roku 1533¹¹¹ do zbožné a šlechtické španělské rodiny ve městě Cervera a jen pohled na jeho rychlé stoupání v jezuitském řádu svědčí o jeho velké duchovní způsobilosti. V roce 1555 byl přijat k jezuitům, nastoupil na kolej v Alcalá a brzy po přijetí byl poslán do Salamanky, kde pobývali mladí novicové. Zde byl již za tři roky vysvěcen na kněze a později se stal jejich rektorem.¹¹² Když P. Martín Gutiérrez odjížděl na zasedání do Říma, P. Baltasar byl zvolen viceprovinciálem v Medině a vedl provincii v Kastilii. Poté se stal i provinciálem v Peru a Toledu.¹¹³ Tento významný jezuita zemřel dne 25. července roku 1580 v Belmonte, obklopen kněžími, na následky horečky a celkového vyčerpání.¹¹⁴

P. Alvarez byl znám jako horlivý duchovní, který byl „tvrdý na sebe, tvrdý na ostatní“¹¹⁵ a který si obzvláště zakládal na asketickém způsobu života a mortifikacích. Podle známého Alvarezova životopisce Luise de la Puenteho, který učil filozofii v Salamance, byl P. Alvarez perfekcionista v dodržování pravidel a ignaciánských duchovních cvičeníh.¹¹⁶ Skrze hluboké meditace a úplné odloučení od rodiny a přátel se P. Alvarez soustředil na proniknutí do tajemství víry a Ježíšova utrpení.¹¹⁷

Jako zpovědník přišel do Tereziina života v letech 1559–1565,¹¹⁸ když byl ihned po vysvěcení poslán do Avily, kde se se sv. Terezií setkal. Již od počátku byl Terezií nakloněn a po nějaké době se stal i jejím zpovědníkem. Terezií pomáhal zejména v jejím duchovním životě, avšak jeho podpora se rozšířila i do dalších oblastí Tereziina života. P. Alvarez jí například pomáhal s administrativní činností, když při zakládání kláštera v Medině sháněl různá potřebná povolení od města.¹¹⁹

Důležitou charakteristikou P. Alvareze, které si u něho světice vážila, bylo jejich totožné prožívání duchovního života, oba dva kladli velký důraz na vnitřní modlitbu a askezi. Tento zpovědník ji povzbuzoval ve ctnostech i umrtvování a na rozdíl od jiných jí

¹¹⁰ Srov. Ž 26,3

¹¹¹ Monitor, Praha: Res Claritatis, 2004, roč. XI, č.7. ISSN: 1214-8458, s. 1.

¹¹² Lewis, Scott. "Balthasar Alvarez and the Prayer of Silence." *Spirituality Today* 41 (1989): 112-32.

¹¹³ PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2015. Prameny spirituality, s. 11.

¹¹⁴ PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*, s. 283.

¹¹⁵ Srov. PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*, s. 45-46.

¹¹⁶ Srov. Paul Dudon, "Les Leçons d'oraison du P.B. Alvarez," *Revue d'ascétique et de mystique*, II (1921): 37-51.; Antonio Astrain, *Historia de la Compañía de Jesus en la Asistencia de España*, Tomo III (Madrid, 1909), s. 196.

¹¹⁷ Srov. PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*, s. 48.

¹¹⁸ Srov. R 4,3

¹¹⁹ Srov. KZ 3.1

rozuměl, jak je umrtvování důležité. Chtěl po ní i více než ona sama ve svém duchovním životě dělala. P. Alvarez věnoval velkou péči i tomu, aby se nenechala ovládat svými přáními. Když ho Terezie žádala o okamžitou odpověď k ulehčení zármutku, který ji postihl, on ji „odpověděl ještě téhož dne, avšak k dopisu poznamenal, že ji zakazuje zlomit (pečeť) před uplynutím třiceti dní.“¹²⁰

Jeho tvrdost se ale projevovala i tím, že jí svou náklonnost nedával znát a nechával Terezii procházet i různými zkouškami:

„Obvinil ji z lehkomyšlnosti, nepřijal její žádost o častější přijímání, odmítl rychle odpovědět na její otázky a odebral jí i některé její knihy. Navzdory tomu se mezi těmito dvěma rozvinulo silné přátelství a respekt.“¹²¹

P. Alvarez byl pro Terezii obzvláště důležitým duchovním vůdcem v nejsložitější době jejího života, v době inkvizice. Většina lidí, a to i z řad kněží, se domnívala, že je Terezie posedlá a že to, co prožívá, nejsou milosti, nýbrž ďáblův klam. Přestože byl P. Alvarez v těchto prvotních stádiích skeptický, nezatracoval Terezii jako ostatní, ale nabízel pochopení a pomoc. Radil jí, aby se nebála o původ svých zjevení, ale zůstávala ve ctnostech, neboť ďábel nedokáže vytrvat v ctnostném životě.¹²²

„Slova svaté Terezie odhalují dva rysy otce Baltasara: na jedné straně jeho opatrnost pocházející z pokory, jež mu nedovolovala důvěřovat v důležitých věcech svému úsudku, na druhé straně hluboký a spolehlivý názor, protože jeho úsudek o kajících zůstával stále příznivý, ačkoli ji všichni rádci svědomí odsuzovali.“¹²³

Zanedlouho se však P. Alvarezovi dostalo podobné zkušenosti, jakou měla sv. Terezie, a on všem jejím slovům a prožitkům uvěřil. Nejenže tedy začal obhajovat její způsob vnitřní modlitby před inkvizicí, ale byl jeden z mála vyvolených, který věřil, že mluví pravdu. Terezie se právě v tomto největším soužení rozepisovala o tom, jak pro

¹²⁰ PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*, s. 80.

¹²¹ Srov. PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*, s. 72.

¹²² Srov. Ž 25,15

¹²³ PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*, s. 82.

ni byla důležitá role jejího zpovědníka,¹²⁴ který ji na jedné straně hájil před ostatními kněžími a na druhé straně jí věřil, utěšoval a zbavoval strachů. Také Terezii opakovaně slíbil, že ji neopustí:

„Už jsem jednou poznamenal, že se všechny vaše záležitosti podaří spíše v bouřích, než v tichém vánku. Za těchto okolností Vám tedy radím: pevně důvěřujte, mlčte a prostě Boha, aby Vám dal poznat, zda se mu líbí to, co máte v úmyslu. Jen on může ukázat lidu své vznešené záměry. Co se mě týká, vynaložím všechno, co je v mé moci, abych Vám pomáhal.“¹²⁵

I přesto, že si svatá Terezie tohoto jezuitského duchovního velmi vážila, poukazovala ve svých spisech na jednu nedokonalost, která ji velmi trápila. Když ji začal duchovně vést, bylo mu pouze dvacet pět let. A tak i když jí jeho mladost, stejně tak jako jeho pokora a duchovní hloubka, byla velmi sympatická, často si uvědomovala, že vzhledem ke své mladistvosti nemá v sobě velkou důvěru.¹²⁶ Tato nedokonalost se v jejím životě projevovala v době těžkých bojů, když byla obviňována jako posedlá. Terezie popisuje, jak jí byl P. Alvarez v těchto situacích nablízku, ale jak si nedokázal pevně stát za svými názory a nebyl tak pro ni oporou. Z tohoto důvodu byla Terezie ponechána strachu a nejistotě. Tuto vzpomínku Terezie vypráví proto, aby si člověk uvědomil, jak je důležité mít zkušeného zpovědníka. Sama říká, že pokud by ji tenkrát nevedl Bůh, sama by se mezi rozličnými názory ztratila. Její mladičkový zpovědník ji totiž bohužel nedokázal poskytnout jasné rozhodnutí.¹²⁷

V neposlední řadě Terezie občas zatoužila tohoto svého zpovědníka opustit. I přesto, že ho měla ráda, dostávala se do pokušení, že jeho pokání a nařízení jsou příliš tvrdá. Podle Terezie jí však v těchto situacích dal Bůh poznat, že musí být poslušná a že tato pokušení jsou důvodem její nedokonalosti v umrtvování.¹²⁸ Tento duchovní

¹²⁴ P. Baltazar Alvarez

¹²⁵ PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*, s. 83.

¹²⁶ Srov. Ž 28, 14

¹²⁷ Srov. Ž 28, 18

¹²⁸ Srov. Ž 26, 3

Terezii po zbytek let podporoval, a i přesto, že občas bojovala s poslušností, o něm říká: „Byl tím, kdo mi nejvíc prospěl.“¹²⁹

3.2.4 P. Jeroným Gracián

P. Jeroným od Matky Boží se narodil roku 1545 ve Valladolidu rodičům Diegovi Gracianovi a Juaně Dantisco. Jeho otec byl významný sekretář Karla V. a Filipa II. a byl znám pro svou velkou moudrost a horlivost.¹³⁰ Vystudoval filosofii a teologii na universitě v Alcalá a v roce 1569 byl vysvěcen na kněze. Zde se také poprvé setkal s reformovanými sestrami a vstoupil do karmelitánského noviciátu.¹³¹ Roku 1575 založil klášter bosých karmelitánů v Seville a stal se jeho převorem. Později se také stal prvním provinciál bosých karmelitánů a apoštolským vizitátorem.¹³²

P. Gracián kvůli svým vizitacím mnoho cestoval. Právě z těchto cest se však na něj donášelo mnoho nepravdivých informací z řad nepřátel v církvi. Po nějaké době byl na základě těchto nepříjemností dokonce i z řádu vyloučen. V jiných kláštorech nebyl proto přijímán, až do doby, než se ho ujal klášter augustiniánů, kterým šel pomoci při zakládání klášterů. Bohužel se ale dostal do rukou pirátů a stal se zajatcem v Tunisu.¹³³ Po osmi měsících byl však osvobozen a následně papežem Klementem VIII. plně rehabilitován. Kvůli starším sporům však nenastoupil k bosým karmelitánům, nýbrž k obutým, kde i dne 21. září roku 1614 umírá.¹³⁴

Terezie poznala otce Graciána při zakládání klášteru v Beas:

„Krajně mě *tedy* potěšilo, když jsem se dozvěděla, že je tam, protože jsem jej toužila *spatřit* kvůli mnoha dobrým zvěstem, které mi o něm byly řečeny, ale ještě mnohem víc jsem se pak zaradovala, když jsem

¹²⁹ tamtéž

¹³⁰ Srov. E. Lockhart. *The life of saint Teresa of the Order of our Lady of mount Carmel*, London: Hurst and Blackett, s. 245.

¹³¹ Srov. PAYNE, Steven. *The Carmelite tradition*. Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 2011, s. 64.

¹³² Srov. PIZARRO LLORENTE, Henar y Aparicio Ahedo, Óscar I, (coords.), „Jerónimo Gracián de la Madre de Dios. Nuevas perspectivas“, Colección Karmel. Burgos: Editorial Monte Carmelo, 2015, s. 10.

¹³³ Srov. PAYNE, Steven. *The Carmelite tradition*, s. 65.

¹³⁴ Srov. PIZARRO LLORENTE, Henar y Aparicio Ahedo, Óscar I, (coords.), „Jerónimo Gracián de la Madre de Dios. Nuevas perspectivas“, s. 8.

s ním začala jednat; neboť podle toho, jaké uspokojení jsem měla ze setkání s ním, se mi až zdálo, že jej *vlastně vůbec* nepoznali *ani* ti, kdo mi jej vychválili.“¹³⁵

Terezie si ho velmi vážila pro jeho vlastnosti, jako byla vzdělanost, hluboká vnitřní modlitba, moudrost, skromnost, pokora, čistota a jeho láska k Panně Marii. Líbilo se jí také jeho odhodlání pro Boha, které ukázal svým studiem teologie, i když jeho rodiče byli velmi proti tomuto rozhodnutí.¹³⁶

V Beas občas zpovídal a ve chvíli, kdy ho světice poznala, se jí dostalo od Pána zjevení, ve kterém ji pozval do důvěrného vztahu právě s tímto zmíněným bratrem. Zjevil se jí Ježíš a po pravici měl P. Graciána a po své levici sv. Terezii. Vzal jejich ruce, spojil je a Terezii vysvětlil, že si přeje, aby považovala bratra Graciána za jeho zástupce zde na zemi na celý život. Jeho přáním bylo, aby se s tímto bratrem ve všem shodovala. Terezie se i přes to, že cítila, že toto vidění je od Boha, začala bát, neboť nevěděla, zda to nebude vůči jejím dalším dvěma zpovědníkům necitlivé. Měla je velmi ráda. Nakonec se ale rozhodla, že změna jí prospěje.¹³⁷

Jeden ze způsobů, kterým Bůh Terezii znovu v tomto rozhodnutí utvrdil, bylo zjevení, které se jí dostalo při pobytu v Seville. Terezie to popisuje jako chvíli, kdy byl její duch vzat z těla a procházel se v zahradě či lesíku. Bylo tam veliké světlo a ji to připomínalo knihu – Píseň Písní. V této zahradě také zahlédla Elisea. Tímto jménem mu světice přezdívala. „Procházel se tam krásný, bez poskvrny a s korunou na hlavě.“ A Pán jí řekl, aby si pospíšila, aby již byla tam, kde je on. Terezie popisuje, že si ho od té chvíle vážila ještě více, neboť si vždy připomínala tu krásu, kterou v něm toho dne uviděla.¹³⁸

Těmito způsoby ji Pán ujišťoval, že tohoto zpovědníka jí opravdu poslal a že se mu nemá bát být poslušná. Důležité pro ni bylo, že cítila opravdový pokoj. Viděla, že jí opravdu rozumí a toto ovoce pokoje připisovala Boží vůli. Proto se rozhodla „již nikdy neměnit.“¹³⁹

¹³⁵ KZ 24,1

¹³⁶ Srov. KZ 23,1

¹³⁷ Srov. R 40-41

¹³⁸ R 40-41.

¹³⁹ R 40

I přesto, že Terezie neustále mluví o poslušnosti a bezmezně důvěře vůči svým vůdcům, zde udělala podle jejího popisu ještě víc. Tomuto svému zpovědníkovi se zavázala slibem poslušnosti na celý život. Rozhodla se, že mu nebude nikdy nic skrývat, ať už se to bude týkat nedostatků či milostí a bude plně poslouchat vše, co jí on přikáže. Výjimkou by byl příkaz, který by šel proti jejímu svědomí. Terezie ohledně tohoto svého slibu píše, „že to učinila, i když se jí to zpočátku protivilo.“¹⁴⁰

Jemu také vložila do rukou svou knihu – Kniha o zakládáních a prosila o její kontrolu a o vše, co by bylo k větší slávě Boha a církve. On ji měl připravit k vytištění.¹⁴¹

Sv. Terezie s ním měla velmi hluboký vztah. Velmi si vážila jeho mužských vlastností, které viděla jako vhodné pro post otce karmelitánského řádu. Dokázala s ním rozmlouvat o každodenních strastech a radostech Karmelu. Zatímco u jiných duchovních vůdců byla spíše často zasažena duchovní hloubkou či vzdělaností, zde prožívala pravé přátelství.¹⁴² O tomto přátelství vypovídá i počet dopisů z jejich korespondence. Terezie ho v něm označuje i jinými přezdívkami, jako například Elizeus nebo Pavel.¹⁴³ Vzhledem ke svému poslání jako apoštolský vizitátor měl velmi málo času, a tak se po nějaké době museli spoléhat jen na psaní dopisů. Jejich kontakt skrze dopisy byl však velmi častý, někdy i každý týden. Jeho náplní práce bylo vizitovat karmelitánské nereformované kláštery. Z jeho postu „bosého“ řeholníka bylo však toto poslání velmi náročné, neboť v nereformovaných klášttech nebyl příliš vítán.

V jejich dopisech vidíme velikou úctu, ale i starost o tohoto kněze. Ve chvíli, kdy se Terezie dozví, že P. Gracián onemocněl, většina dopisů se začne zaobírat jeho péčí, aby se o sebe staral¹⁴⁴, aby nezapomínal jíst maso nebo aby se ostatní sestry, u kterých zrovna v klášteře přebýval, o něho postaraly. Tato starost je i důležitým aspektem jejich vztahu. Nejedná se o běžný vztah, který má k ostatním zpovědníkům, ale přichází zde do popředí i vztah mateřský.

¹⁴⁰ R 39

¹⁴¹ Sv. Terezie od Ježíše. *Nad Velepísni a jiné spisy*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, přeložil Josef Koláček, 2003. Karmelitánská spiritualita (Karmelitánské nakladatelství, s. 9.

¹⁴² O'DONOGHUE, Noel. *Adventures in prayer: reflections on St. Teresa of Avila, St. John of the Cross, and St. Thérèse of Lisieux*. New York: Burns & Oates, 2004, s. 46.

¹⁴³ E. Lockhart. *The life of saint Teresa of the Order of our Lady of mount Carmel*, London: Hurst and Blackett, s. 274.

¹⁴⁴ D 103

Terezie si také byla vědoma vytíženosti svého důstojného otce,¹⁴⁵ a tak neustále prosila ostatní, aby jí posílali dopisy o tom, co zrovna prožívá a kde se nachází. Je jasné, že on nemá dostatek času, ale ona chce být stále informována.¹⁴⁶ Na druhou stranu ale i otec Gracián Terezii velmi často píše, ke smutku světice se však ne veškerá korespondence dostala do jejích rukou.¹⁴⁷

Terezie mu také píše dopis ohledně nového zpovědníka. Popisuje totiž situaci, kdy jí je velmi vzdálen, a tudíž jí v důležitých chvílích velmi často chybí.¹⁴⁸ I přesto, že u žádné zpovědi necítila takové uspokojení jako u něho, rozhodla se svěřit do rukou dalšímu knězi.

„Takže, můj otče, ona¹⁴⁹ je teď velmi spokojená, že se u něj vyzpovídala, a největší uspokojení má z toho, že poté, co poznala Vás, u nikoho její duše nenalezla úlevu ani uspokojení. Nyní, ačkoli to není takové jako u Vás, je v klidu a vnímá, jak je její duše ochotná ho poslouchat, což je pro ni velikánskou úlevu.“¹⁵⁰

Když se po nějaké době opět setkali, světice napsala své spolusestře v dopise toto: „Vězte, že podle mého názoru šlo o nejlepší dny mého života, bez přehánění. Byl zde víc než dvacet dní otec mistr Gracián. Říkám Vám, že ačkoli se s ním tolik stýkám, *ještě* jsem *plně* nepoznala hodnotu tohoto člověka. Je v mých očích bezvadný a pro nás lepší, než koho bychom si uměly u Boha vyprosit.“¹⁵¹

Vztah mezi Terezii a Graciánem měl tedy dva důležité aspekty, za které byli oba vděční. Na jednu stranu k němu přistupovala jako dcera svého duchovního otce, na druhou stranu o něj měla péči a starost jako matka. Jeroným Gracián také píše, že s ním Terezie vždy komunikovala velmi otevřeně, avšak i on se nebal své srdce ji otevírat

¹⁴⁵ D 106

¹⁴⁶ D 125

¹⁴⁷ D 140

¹⁴⁸ O'DONOGHUE, Noel. *Adventures in prayer: reflections on St. Teresa of Avila, St. John of the Cross, and St. Thérèse of Lisieux*. New York: Burns & Oates, 2004, s. 46.

¹⁴⁹ = rozuměj světice

¹⁵⁰ D 112

¹⁵¹ D 79

a řešit důležité záležitosti jeho života. Společně se tedy velmi sdíleli a byli si i navzájem oporou. P. Gracián v ní také našel učitelku, která pro něho byla inspirací svou službou ve prospěch bratří a mnišek reformy.¹⁵²

ThDr. Jiří Skoblík se k tomuto přátelství vyjadřuje takto:

„Duchovní přátelství mezi muži a ženami je delikátní otázkou a neskouzne do nežádoucích poloh pouze tam, kde přátelská láska a výměna srdcí slouží společnému povolání a cestě k Bohu, jak tomu bylo v případě Františka z Assisi a Kláry, Terezy z Avily a Jeronýma Graciána.“¹⁵³

3.2.5 P. Pedro Ibáñez OP

P. Ibáñez se narodil ve Španělsku v městě Calahorra. Vysvěcen byl v roce 1540 v Salamance. Během příštích desíti let studoval na univerzitě v Salamance společně s dalšími velmi významnými teology, jako je Francisco de Vitoria, Domingo de Soto a další. Později se stal profesorem na univerzitě Svatého Pavla ve Valladolid. Velmi mu ležela na srdci výchova mladých dominikánů. Zemřel 2. 2. roku 1565 v klášteře Santa María de Trianos v Leonu.¹⁵⁴

Tento kněz hrál v jejím životě velmi důležitou roli v době, kdy chtěla založit svůj první klášter. Měla tehdy svého řádného zpovědníka. Ten jí sice nějakou dobu v jejím plánu podporoval, avšak do chvíle, kdy přišlo od provinciála zamítnutí. V tu chvíli jí její zpovědník pod poslušností nakázal od plánu upustit.

Terezie ještě před tímto zákazem bydlela nějakou dobu u své přítelkyně doni Luisy De La Cerda, která jí byla podporou v jejím snažení a darovala jí budovu pro nový klášter. Když se však místní lidé dozvěděli o této ženě a jejím přivržetství k Terezii, velmi její chování odsoudili a opustili jí. Mezi tyto lidi patřilo i mnoho kněží. Nikdo

¹⁵² Pizarro Llorente, Henar y Aparicio Ahedo, Óscar I, (coords.), „Jerónimo Gracián de la Madre de Dios. Nuevas perspectivas“, s. 10.

¹⁵³ SKOBLÍK, Jiří: O přátelství, zejména Ježíšově.

http://ktf.cuni.cz/~skoblík/komentare/jan_a_jezis.htm

¹⁵⁴ Srov. Oswaldo, Escobar Aguilar. *Manual de discernimiento Teresiano*. San Pablo, 2014, s. 94.

dokonce ani nechtěl tuto Tereziinu přítelkyni, která se jí snažila pomáhat, zpovídat. Nakonec se však našel kněz P. Ibáñez, který jim byl nápomocný.¹⁵⁵ Ze stejných důvodů jako Luisa De La Cerda, i on poté začal mít problémy. Místní lidé i šlechtici se dověděli, že pomáhá Terezii a její přítelkyni v jejich projektu a že je podporuje. Nehledě na vzniklé problémy se P. Ibáñez od této dvojice žen neodvrátil a nikdy jim nepřestal pomáhat.¹⁵⁶ Ve chvíli, kdy Terezie poslouchala svého zpovědníka¹⁵⁷ a nijak již neusilovala o založení kláštera, začal P. Ibáñez zařizovat s její přítelkyní vše sám. Začal vyřizovat určitá povolení v Římě. Neboť byl hluboce přesvědčen, že k založení má dojít.¹⁵⁸

Terezie mu věnoval svou relaci z kláštera Vtělení¹⁵⁹ a i z paláce doni Luisy De La Cerda.¹⁶⁰ Považovala ho za velmi „duchovního muže a teologa, jemuž také vyjevila celou svou duši.“¹⁶¹ Byl to jeden z kněží, které Terezie velmi ovlivnila, neboť po rozhovoru se světicí se rozhodl více věnovat modlitbě a na dva roky odešel do kontemplativního kláštera.¹⁶²

Terezie mu píše Duchovní relace, kde se mu svěřuje ohledně své duše, což můžeme pokládat za takový první nástin před tím, než sepisuje svou knihu Života. Popisuje svůj duchovní život v rozmezí let 1560 – 1563. P. Ibáñez pak na to sepisuje dvě vyjádření, což můžeme nazvat prvními kritickými úsudky ohledně jejího mystického života. Jakožto velmi vzdělaný teolog jí také její prožitky osvětluje.

Terezie měla několik vidění ohledně tohoto kněze:

„Jindy jsem viděla tutěž holubici nad hlavou jednoho otce z řádu svatého Dominika, jen se mi zdálo, že paprsky a záře jejích křídel se rozprostíraly mnohem víc. Bylo mi dáno na srozuměnou, že *onen otec* přitahuje duše k Bohu.“¹⁶³

¹⁵⁵ Srov. Ž 32, 16

¹⁵⁶ Srov. Ž 32, 17

¹⁵⁷ P. Alvarez

¹⁵⁸ Srov. Ž 33, 4

¹⁵⁹ Srov. R 1

¹⁶⁰ Srov. R 2

¹⁶¹ Srov. R 3, 13

¹⁶² Srov. Ž 33, 5

¹⁶³ Ž 38, 12

„Jindy jsem viděla naši Paní, jak přikrývá bílým pláštěm prezentáta téhož řádu, o kterém jsem víckrát pojednala. Řekla mi, že pro službu, kterou prokázal, když pomohl, aby se zřídil tento dům, mu dává tento plášť na znamení, že od nynějška bude nadále chránit jeho duši v čistotě a že neupadne do smrtelného hříchu.“¹⁶⁴

Jejich vztah byl pro ni důležitý nejen ve chvíli zakládání prvního kláštera, ale i ve chvíli sdílení se o duchovních milostech a jejich prožívání. Vzájemná důvěra se dá vyčíst i z poslední zmínky o jeho smrti:

„Později se mi několikrát ukázal ve velmi velké slávě a řekl mi několik věcí. Napsal mi krátce předtím, než zemřel, *a ptal se*, zda mám na to nějaký prostředek; neboť když býval u konce se slavením mše, zůstával ve vytržení po delší dobu, aniž by to mohl vyloučit. Bůh mu dal nakonec odměnu za to mnohé, čím mu *onen otec* sloužil během celého svého života.“¹⁶⁵

3.2.6 P. Bartoloměj z Mediny OP

Tento kněz byl profesorem na univerzitě v Salamance. Na rozdíl od ostatních duchovních vůdců, které si Terezie vybírala zejména kvůli hloubce jejich duchovního života, tohoto otce si vybrala proto, že byl velmi vzdělaný, ale naopak „značně zaujatý proti tomu, co mu bylo řečeno o zjeveních, jež mívala.“¹⁶⁶ A právě proto této možnosti Terezie využila, neboť se domnívala, že právě on by mohl poznat pravdu a přesně ji říct, zda její vidění tedy jsou nebo nejsou od Boha. Chtěla využít toho, že on rozhodně nebude ani trochu zaslepen nějakou náklonností k ní.¹⁶⁷

Z jednoho dopisu, který Terezie píše do Valladolidu, ubezpečuje tamní sestry, že ví o názoru otce Bartoloměje, ale ať to nijak více neřeší.

¹⁶⁴ Ž 38,13

¹⁶⁵ tamtéž

¹⁶⁶ R 4,5

¹⁶⁷ Srov. Terezie od Ježíše. *Nad Velepísni a jiné spisy*, s. 102.

„Co se týče otce Mediny, i kdyby byl mnohem více rezervovaný, nemějte strach, že by mě to vyvádělo z míry, naopak jsem se tomu musela smát; mnohem víc by se mě dotklo půl slova od fra Dominga, protože ten druhý mi není nic dlužen a ani já si nic moc nedělám z toho, že na mne příliš nedrží. On nemá kontakty s těmito kláštery a neví, jak to v nich chodí.“¹⁶⁸

Terezie se velmi snažila, aby se mohla s tímto mužem sejít a vyzpovídat se mu a to se jí i nakonec podařilo. Doufala, že právě on jí pak poví, zda je nebo není v klamu. Nakonec se s ním svěřice v Salamance sešla, vyzpovídala se mu a dala mu přečíst všechny spisy, které do té doby napsala. On ji po tomto setkání ubezpečil o její „nevině“ a byl jí od té chvíle velmi nakloněn.¹⁶⁹

Dokonce František Mena, jeho žák, pak dosvědčil, že P. Bartoloměj ze své katedry použil několik neuvážených vět na účet sv. Terezie. Poté však, co se s ní setkal, se veřejně omluvil:

„Pánové, před několika lety jsem řekl několik neuvážených vět o jedné řeholnici, jež zakládá kláštery bosých řeholnic. Nyní však po zevrubném rozhovoru s ní musím říct, že má Božího Ducha a že kráčí po dobré cestě.“¹⁷⁰

Od té chvíle se stal jejím velmi dobrým přítelem.¹⁷¹

¹⁶⁸ D 62

¹⁶⁹ Srov. R 4, 8

¹⁷⁰ Terezie od Ježíše. *Nad Velepísní a jiné spisy*, s. 102.

¹⁷¹ Srov. R 4,8

3.2.7 P. Martin Gutiérrez SJ

Tento španělský jezuita se narodil roku 1524 v Almodovar del Campo. Studoval nejdříve v rodném městě a poté i na univerzitě v Alcale. V listopadu 1550 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova a zastával pozice rektora na školách v Plasencii (1558), ve Valladolidu a v Salamance (1569). Na univerzitě v Salamance se stal jeho žákem František Suaréz, který byl významný filozof a teolog a také zpovědník sv. Terezie.

Po smrti Františka de Borja měl reprezentovat provincii Kastilii na sněmu v Římě, na této cestě ho však ještě s jeho dvěma společníky zajali francouzští kalvinisté. Byl jimi zamknut do věže a tam krutě mučen.

„Odvlekli nás do pevnosti, tam bydleli jejich vůdcové. Ti vzadu křičeli, abychom šli rychleji, a mlátili nás holemi jako tažnou zvěř. Ostatní nás častovali nadávkami, jaké jen jejich zuřivost dokázala vymyslet.“¹⁷²

Umírá brzy po svém věznění roku 1573 na následky mučení v Cardeilhac ve Francii.

Terezie se s tímto jezuitou seznámila roku 1571, o čem svědčí i relace psaná jemu. Je to v době, kdy Terezie založila několik reformovaných klášterů, zajímala se o ni inkvizice a již cítila podporu několika duchovních. U tohoto svého zpovědníka se věnuje jedné důležité otázce a to je lpění na svém duchovním vedení. Byla v pokušení, že právě toto se jí děje ve vztahu k P. Martinovi. On byl velmi vytížený, a tak na jednu stranu věděla, že se jí nemůže věnovat, na druhou stranu s ním chtěla řešit vše, co prožívá.

Terezie byla v otázce obdržených Božích milostí velmi úzkostná. Neustále si nebyla jistá, zda není oklamána, a tak jí přítomnost jejího duchovního vůdce pomáhala. Protože se však snažila žít svým řeholním životem v samotě a odříkání se okolního světa, začala se obávat, že tyto pocity lpění znamenají, že není zcela odpoutaná od lidí. V tomto případě od svého zpovědníka. Modlila se tedy za to, aby jí Bůh ukázal pravdu. Terezie však dále popisuje, že poznala, že na tom není nic špatného. Že každá duše

¹⁷² PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*, s. 162.

touží po někom, kdo jí rozumí, a tento kněz tím opravdu je. Navíc je velmi duchovní a Bohu se jeho skutky velmi líbí.¹⁷³

Toto byl základní výčet několika duchovních vůdců, kteří jí byli na cestě životem důležitou pomocí. Někteří ji pomáhali v rozpoznávání Božích milostí, jiní v modlitbě, další v askezi a někteří i po stránce praktické – při zakládání klášterů. Do této chvíle jsme se věnovali duchovnímu vedení v životě sv. Terezie. Procházeli jsme důležitost jednotlivých duchovních vůdců, aspekty jejich vztahu, důležité etapy, ve kterých jí pomáhali a jednotlivé rady, kterými se Terezie řídila.

Nyní ale přejdeme do poslední kapitoly, ve které vylíčíme, jaké poznatky si z tohoto duchovního vedení Terezie vzala a kterými se snaží radit svým spolusestrám či lidem obecně. Dostáváme se tedy ke kapitole, kde Terezie radí ostatním, jak mají prožívat své duchovní vedení a podle čeho se řídit, aby duchovní vedení bylo k co největšímu užítku.

¹⁷³ Srov. R 15

4. Rady k duchovnímu vedení

Terezie se ve svých dílech snaží předávat rady ohledně správného duchovního života, který se podle ní neobejde bez duchovního vedení. Sama založila „více než 17 ženských klášterů“.¹⁷⁴ Je pro nás tedy velmi pochopitelné, že předává rady zvláště svým spolusestrám či představeným, aby se vždy zachovávalo charisma, s kterým tyto kláštery zakládala.

I přesto, že rady jsou často explicitně určeny právě jim a psané s tímto úmyslem, snaží se Terezie mluvit obecně, aby si z nich mohly vzít ponaučení i osoby nezasvěcené.

„Její rady a doporučení jsou určeny především jejím mniškám, avšak zároveň je nezpochybnitelné, že chtěla popsat realitu a tajemství křesťanské duše jako takové a ukázat cestu vedoucí do středu vnitřního hradu – k nejdůvěrnější intimitě s Bohem –, která je otevřená pro každého, kdo přijal křest.“¹⁷⁵

V popisování duchovního vedení se věnuje důležitým aspektům, jako jsou důvěra či poslušnost, ale nebojí se také poukazovat na nebezpečí a pokušení, která mohou přicházet či kterými se můžeme ve výběru svého zpovědníka dopouštět. Je totiž důležité, aby si člověk vybral správně, neboť jemu se bude svěřovat a s ním probírat důvěrné a citlivé věci svého života. On bude ten, který mu napomáhá k důvěrnějšímu vztahu s Bohem. Musí tedy vybírat velmi prozíravě.

Velmi důležitá je také modlitba za své duchovní vůdce či představené, protože „vlastní svatost závisí na svatých představených.“¹⁷⁶ Ve chvíli, kdy nás totiž povedou svatí lidé, povedou nás také ke svatosti. Neboť nás budou přitahovat k tomu, co sami s Bohem prožívají.

¹⁷⁴ STAŠEK B[...]: Život svaté Terezie od Ježíše: ČKD, ročník 1913, č. 4, s. 340.

¹⁷⁵ SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*, s. 193.

¹⁷⁶ C 3,10

4.1. Poslušnost a upřímnost

Poslušnost je u Terezie obzvláště důležitým aspektem, který zahrnuje mnoho oblastí jejího života. Ve svých spisech rozepisuje poslušnost různých rovin; poslušnost vůči Bohu, církvi, svým představeným a také vůči svým zpovědníkům.

Základním kamenem poslušnosti vůči ostatním, je poslušnost ve vztahu k Bohu. Terezie sama píše, „jak je pravda, že od duše již odhodlané Tě milovat a vydat se Ti zcela do rukou, nechceš nic jiného, než aby Tě poslouchala...“¹⁷⁷ Terezie tímto upozorňuje na důležitou roli poslušnosti, která člověku získává hlubší a odevzdanější vztah k Bohu. Není totiž správné pohlížet na poslušnost jen jako na slib, který člověk skládá Bohu prostřednictvím svého představeného. Je důležité pohlížet na poslušnost i jako na způsob, kdy Bůh působí na člověka, který se mu bez zábran vydává.¹⁷⁸ Jedná se tedy o oboustrannou skutečnost: člověk tvoří slib vůči Bohu a zároveň vytváří i nejjistější cestu, jak k němu Bůh může promlouvat.

Tuto podkapitolu však nejvíce zaměříme na duchovní poslušnost vůči těm, kterým se svatá Terezie svěřila do duchovního vedení. Poslušnost je pro ni nejen „zátěž“, kterou „tělo církve úmyslně a spásonosně brzdí „rozlety“ ducha“¹⁷⁹, ale i „nejvyšší dokonalostí.“¹⁸⁰ Jestliže tedy vkládáme svou duši do rukou svým zpovědníkům, je velmi důležité konat to, co nám oni přikazují. Touha mít své duchovní vedení musí být touhou nechat se vést. Dovolit, aby ten, kterého jsme si vybrali, nám zasahoval do života a pomáhal nám na cestě za pravdou.

Chápání poslušnosti svaté Terezie se tedy velice liší od poslušnosti používané v běžném životě. Tam se o ní hovoří,

„jako o podřízení se, závislosti a velice často o podrobenosti duchovnímu vůdci. Poslušnost ale neznámá, abychom slepě vykonávali to, co řekne člověk uplatňující materiálně-fyzickou nebo duševně-duchovní nadvládu. Poslušnost se projevuje především otevřeným srdcem, zbožnou kontemplací duchovní tajemství druhého

¹⁷⁷ Z 5,6

¹⁷⁸ Srov. SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*, s. 200.

¹⁷⁹ SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*, s. 199.

¹⁸⁰ Z 5,10

člověka,¹⁸¹ neboli úctou k tajemství druhého člověka a jeho vlastní identity.

Terezie klade veliký důraz na úsudky svých zpovědníků. Zajímá se o jejich odpovědi nejen na jednoduché nebo hluboké otázky týkající se osobního života, ale hlavně zjišťuje jejich názory a postoje vůči mimořádným jevům, které prožívá v modlitbě a které je vhodné konzultovat s duchovním vůdcem. Jejich rada je pro ni dokonce přednější, než samotné zjevení v modlitbě.

Terezie nikdy nejednala hned podle toho, co pochopila v modlitbě, neboť nechtěla svému názoru a vnímání dávat okamžitě pravdivou hodnotu. I přesto, že si byla jistá, že je to od Boha, nikdy jen na základě svého dojmu nejednala. V tom Terezie viděla pravou poslušnost. Nemít ve svůj úsudek takovou jistotu, ale naopak si vše u zpovědníků potvrdit. To byla i zbraň, aby neupadla do omylu.¹⁸² Když ji zpovědníci přikazovali jednat opačně, než sama na základě modlitby cítila, ochotně vyslechla a dále se ponořila do modlitby s touhou rozeznat vůli Pána. Nejdříve si nebyla jistá, zda má poslechnout zpovědníka nebo být poslušná Božímu zjevení. Avšak Bůh ji při další modlitbě ujistil, ať dodržuje poslušnost vůči svému zpovědníkovi a podle něho se řídí.¹⁸³ Zde vidíme krásný příklad toho, jak Bůh stále v duchovním vedení působí a jak se toto vedení neodehrává pouze mezi dvěma lidmi a bez Boha.

Terezie více rozepisuje, že ačkoliv byla přesvědčena, že v ní působí Bůh, „neudělala bych nic, pokud by se nezdálo tomu, kdo mě má na starosti, že je to k větší službě našemu Pánu. A to za nic *na světě!* A nikdy jsem nevyrozuměla nic jiného, než abych byla poslušná a nic nezamlčela, že tak je to pro mne vhodné.“¹⁸⁴

Jozéf Augustyn na toto téma zmiňuje, že „skutečné duchovní vedení vyžaduje od vedeného člověka zpochybňování sebe sama, které vyvolá jeho ochotu vyslechnout a přijmout věc, kterou mu chce

¹⁸¹ BLOOM ANTONI, *Duchowość i kierownictwo duchowe*, w: *W drodze* 8 (1989), s. 40.

¹⁸² *Srov. R 4, 11*

¹⁸³ *Srov. Ž 26,5*

¹⁸⁴ *R 1, 27*

duchovní vůdce s odvoláním na Boží slovo ukázat. Přijetí obtížné pravdy o vlastní duchovní situaci z úst vůdce je možné jen tehdy, když se oba (vedený i vedoucí) pohybují na půdě víry.¹⁸⁵

Ve chvíli, kdy vkládáme svůj život a rozhodnutí do rukou jiným, se i nebezpečí pokušení velmi zmenšuje. Ďábel v tu chvíli totiž vidí, že nebojuje jen proti jednotlivci, ale že začíná vést boj s ostatními, což je daleko těžší.

„Pokud se totiž opravdu odevzdali do této svaté poslušnosti a podrobili jí svůj rozum, a nechtějí mít jiný názor než ten, *jaký má* jejich zpovědník (a jde-li o řeholníky, *i* názor jejich představeného), démon *na ně* přestává útočit svým neustálým znepokojováním, poněvadž *už* zjistil, že tím spíše ztrácí, než získává. A také naše bouřlivá hnutí – která tak ráda konají jeho vůli, a dokonce mu i *ochotně* podřizují úsudek ve věcech našeho uspokojení – *tehdy* ustávají, jakmile se rozpomenou na to, že svou vůli *už* rozhodným způsobem vložili do *vůle* Boží, a jako prostředek k tomu přijali, že se podřídí tomu, koho mají na jeho místě.“¹⁸⁶

Poslušnost není jen důležitým stylem duchovního vedení, je to zároveň i ctnost, která nás učí pokoře. „Ó, blažená poslušnost a roztržitost kvůli ní, která toho může tolik získat!“¹⁸⁷

Svému duchovnímu vůdci, bychom měli být podřízeni, a tak se učit zapírat svou vlastní vůli, protože naše vůle „je hlavní příčinou každého našeho ztroskotání.“¹⁸⁸ Proto je velmi důležité, aby náš duchovní vůdce nebyl někdo, kdo má stejné názory jako my nebo se chová k nám až příliš ohleduplně, ale takový, který na věcech tohoto světa nelpí a mluví k nám otevřeně pravdu. Osoby, které nelpí na světských vlastnostech, ale dívají se na duše jen v pravdě, nám nejvíce pomáhají, protože nám odhalují pravdu samy o sobě.

¹⁸⁵ AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedení*, s. 137.

¹⁸⁶ KZ 0, 1

¹⁸⁷ KZ 5, 7

¹⁸⁸ H III/2, 12

Podle Terezie je velmi důležité ve všem svého zpovědníka poslouchat a nic mu neskrývat. Na cestě duchovního života máme důležitá i méně důležitá rozhodnutí, s kterými bychom se měli svěřit – jako například volba pokání. Pokání je velmi důležité a zvláště sestry na Karmelu ho musí využívat. Na druhou stranu i zde přichází pokušení a to ve chvíli, kdy sestry mají touhu konat přehnaná pokání a nechtějí o tom informovat svého zpovědníka. Například se mohou chtít až moc omezovat v půstu, umrtvování sama sebe či používat různé „tresty“, jako několikahodinové klečení aj. Dalším nebezpečím také je, když se sice svěří, ale stejně nechtějí uposlechnout jeho rady. Podle Terezie se vždy musí ctít doporučení zpovědníků či představených, neboť v tom je ještě větší dokonalost, než by byla v plnění přehnaného pokání.¹⁸⁹

Zpovědník se má starat podle Terezie jen o dobro a dokonalost řeholnic. Nemá nijak zasahovat do chodu kláštera či se povyšovat na úroveň matky představené. Toto místo mu nepatří. Zjistí-li tedy nějaký nedostatek, který se pro dobro řeholnic musí změnit, ať upozorní představené a vše ostatní nechá na nich.¹⁹⁰

Dokonce ve svých stanovách Terezie poukazuje i na to, že nejvyšší představený není zpovědník. Přese všechnu vážnost, kterou k nim cítí, o dovolení musejí nejdříve prosit matku představenou. Například co se týče svátosti oltářní, Terezie ustanovuje:

„Přijímání bude každou neděli a o svátcích Našeho Pána a Naší Paní a našeho otce svatého Alberta, svatého Josefa, a v ostatní dny, kdy to bude zpovědníkovi připadat vhodné, ve shodě se zbožností a duchem sester, *avšak jen s povolením matky převorky.*“¹⁹¹

Dále se zmiňuje pravidlo ohledně svátosti smíření. K řádným zpovědníkům mohou sestry docházet kdykoliv budou chtít, kdežto k externím jen z vhodných důvodů a znovu s povolením své matky představené.¹⁹²

¹⁸⁹ Srov. C 39, 3

¹⁹⁰ Srov. C 5, 6

¹⁹¹ St 2,1

¹⁹² Srov. St 11,8 – „A má se rovněž starat, aby mnišky chodily pořádaně ke zpovědi, a nedovolí žádné, aby se šla vyzpovídat bez povolení převorky, pod trestem těžkého provinění, nepůjde-li o zpověď u toho, kdo je k této službě určen.“

Poslušnost se netýká jen řeholnic či duchovních osob. „Zavázat se k poslušnosti – a to má podle Terezie, jak ještě uvidíme, dělat každý křesťan – je jediný možný způsob, jak Bohu předem neurčovat Jeho působení a způsob, jakým se chce projevit.“¹⁹³

Terezie se snaží vždy poukazovat na obě životní cesty, neboť toto není jen výsada řeholnic. Každý by měl mít podle Terezie duchovního vůdce, neboť by se měl každý snažit nerozhodovat jen na základě své vůle. Musíme se naučit podřizovat Boží vůli a to sami jen málokdy v pravdě poznáme.¹⁹⁴ Podle Terezie se této ctnosti nejlépe a nejjednodušeji nabývá v kláštrech, neboť zde se dává život do rukou představeným a duchovním.

„Velmi jej, dcery, chvalte, že vás přivedl do kláštera, kde vás démon – ač dělá sebevíc – nemůže tak oklamat jako ty, kdo zůstávají ve svých domech. Neboť existují duše, u kterých se zdá, že jim k tomu, aby vzlétly k nebi, nic nechybí, nakolik ve všem podle svého uvážení usilují o dokonalost, ovšem není tu, kdo by jim rozuměl.

V kláštrech se mi totiž nikdy nestalo, že by si někdo nerozuměl, protože tam *duchovní lidé* nemohou dělat, co sami chtějí, nýbrž co se jim přikáže. Zato zde, i když si *tyto duše* doopravdy chtějí rozumět, protože touží uspokojovat Pána, nejsou *toho* schopny. Nakonec totiž stejně to, co dělají, dělají o své vůli, i když se jí občas sami postaví, přesto se v umrtvování až tolik necvičí.

Ponechme stranou některé osoby, kterým náš Pán už po léta udílí světlo. Ty se totiž snaží mít někoho, kdo by jim porozuměl a komu by se podřídily. A velká pokora nese s sebou jen malou důvěru v sebe, i kdyby se jednalo o sebevzdělanější lidi.“¹⁹⁵

Terezie si je vědoma nebezpečí, které ohledně této otázky přichází v průběhu duchovního vedení. Začátečnický na této cestě může ďábel uvádět v omyl pýchy. V praxi to znamená, že vedený věří, že je lepší nemluvit s nikým o svém duchovním životě, modlitbě, prožívání a obecně o svém vztahu k Bohu. Mýlně se domnívá, že to u

¹⁹³ SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*, s. 201.

¹⁹⁴ Srov. H 2,12

¹⁹⁵ M 2,25

ostatních bude vypadat jako vychloubání či povyšování, kterého pokorný člověk nechce docílit. Pravdou ovšem je, že toto smýšlení vede k sobectví, neboť dotyčný nevydává o Bohu a Božím působení svědectví. Terezie dokresluje danou problematiku tím, že hlasy lidí, kteří se nebojí zmiňovat špatné skutky v církvi a ukazovat pokřivený pohled na ni, jsou hodně slyšet, kdežto ty dobré vzory mlčí. Lidé ve světě tak nejsou obeznámeni s celou pravdou. A to je situace, ke které nás chce ďábel dovést. Vedený by se měl však snažit jít opačným směrem, a této situaci tak zabránit. To znamená, promlouvat se svým vůdcem o všem, mluvit o svém duchovním životě a růst tím k dokonalosti. Duchovní vůdce to nebude brát jako pýchu, nýbrž jako velmi prospěšné svěřování o svém vztahu k Bohu.

Dalším důvodem pro sdílení s duchovním vůdcem je, že nás tyto duchovní lidé upozorňují na různá nebezpečí v prožívání opravdového vztahu s Bohem, chrání před zbytečnými pády z nevědomosti a sdílí i svoje vlastní duchovní zkušenosti. Tím nám pomáhají duchovně růst. Terezie právě vděčí všem svým vzorům za rozhovory, které byly naplněny důvěrou a otevřeností. Vnímá to i jako „jistý druh pokory, kdy nedůvěřujeme sami sobě, ale věříme, že mi Bůh pomůže právě skrze společenství dobrých lidí.“¹⁹⁶

Dokonalost s jakou Terezie chápe poslušnost, vyzdvihuje skutečnost, že podle Terezie existuje jedna výjimka ohledně poslušnosti, kterou popisuje ve své knize – Vnitřní hrad. Jedná se o situaci, kdy zpovědníci doporučí povýšenecké chování vůči Bohu. Terezie vzpomíná, jak ve chvíli, kdy si zpovědníci nebyli jisti, zda prožívá milosti od Boha, či je to ďábelský klam, radili jí, aby se zjevením vysmívala, aby se k Bohu obracela zády a zesměšňovala ho. A jelikož Terezie říká na mnoha místech ve svých spisech, že použije poslušnost jako prostředek, který jí dá jistotu, i když nedokáže přestat věřit, že ta která milost, které se jí dostává, je od Pána, Terezie s bolestí v srdci a v poslušnosti činí, jak jí bylo doporučeno. Nyní však s ohledem zpátky si je vědoma, že její chování bylo chybou a že se zpovědníci velmi mýlili. Na základě své bolestné zkušenosti proto své sestry informuje a vytváří jednu výjimku v oblasti poslušnosti vůči zpovědníkovi, kdy je jim doporučeno posměšné chování vůči Bohu a vybízí je: „moje

¹⁹⁶ Ž 7, 22

rada spočívá v tom, abyste mu – pokud vám něco takového uloží – s pokorou uvedly tyto *protidůvody*, a nedělaly to.“¹⁹⁷

Je na místě upozornit, že tato Tereziina výjimka ohledně poslušnosti není v přímém protikladu s jejím celkovým chápáním poslušnosti. Pouze ji doplňuje a utváří do dokonalosti. Terezie vybízí, abychom v situacích, kdy máme soukromá vidění a druzí nám je zpochybní, věřili duchovním vůdcům a ne svému vidění. Vždy vybízí své sestry, aby nic nezatajily, aby říkaly svým duchovním vůdcům vše, nejen co se týče zpovědi, ale i modlitby a duchovních prožitků. Na základě toho pak ať ctí jejich připomínky, rady a poslouchají doporučení. Terezie hlavně poukazuje, že „není rozdílu mezi láskou a poslušností ke Kristu a mezi láskou a poslušností vůči pokorné a hříšné církvi.“¹⁹⁸

4.2. Více zpovědníků

Terezie si je vědoma toho, že duchovní vedení má velikou zodpovědnost, proto by ale celá tíha neměla ležet jen na jednom zpovědníkovi. Jeden člověk se může mýlit, nemusí dané osobě po nějaké době vyhovovat nebo může být zaneprázdněn svými pokušeními a selháním. Terezie proto opakuje nutnost více zpovědníků nebo duchovních vůdců. Ve své řeholi má před očima dobro svých spolusester a snaží se, aby si každá mohla v rámci určitých možností vybrat své zpovědníky, nebyla do tak citlivé záležitosti tlačena, ale naopak se v ní cítila svobodně. Tímto chrání sestry před nebezpečími, kterým by se jen s jedním duchovním, s nímž probírají svůj život, nemusely vyhnout.

Je zcela přirozené, že jeden zpovědník nezná vše. Je určitě důležité, aby měl čisté svědomí, neboť to je základ všeho. Na druhou stranu, ale i zpovědník s čistým svědomím nezná všechny cesty, kterými k nám bude Bůh promlouvat. A ve chvíli, kdy bude zpovědník pokoušen, aby sestry oklamal v nějakém bodě učení, je velmi prospěšné, aby sestry šly ještě za někým jiným, neboť si to ďábel velmi rozmyslí, zda už to není předem prohraná bitva. Protože pokud by v pokušení selhal první, určitě

¹⁹⁷ H VI/9, 13

¹⁹⁸ Srov. Ž 5

neselžou všichni. Zvláště pokud sestrám bude Bůh při modlitbě udělovat zvláštní milosti, je důležité, aby stály na pevné půdě.¹⁹⁹

Jedním z nebezpečí, které Terezie připomíná na základě zkušenosti s jinými kláštery, je, když zpovědník a matka představená mají nadstandardně kamarádský vztah. Tento vztah vytváří komplikovanou situaci pro ostatní sestry, jak ve vztahu ke zpovědníkovi, tak i k matce představené. Sestry totiž necítí možnost upřímně řešit možný problematický vztah s matkou představenou a svěřit se zpovědníkovi s nejasnostmi a trápeními, které ve vztahu k ní prožívají. Také pro ně může být velmi bolestné, když jsou na vnitřní nepokoje samy a cítí se stísněně nebo i nesvobodně. Existuje i opačný problém, když sestry pocítí neshody se zpovědníkem, ale nemají možnost přijít si o tom popovídat se svou představenou. V tomto nesvobodném prostředí pak můžou sestry upadnout tak hluboko, že začnou zamlčovat i těžké hříchy, které se týkají jednoho z nich. Sestry se mohou cítit v této situaci opravdu bezmocně. Tak je často řeholnice nucena tiše trpět pod nadvládou svého jediného zpovědníka a matky představené.²⁰⁰

Sv. Terezie proto ve svých kláštorech zavádí nový systém. Řeholnice nemusejí mít jen jednoho zpovědníka. I když doporučuje, aby jich nebylo mnoho, mají mít jednoho řádného zpovědníka, ale ať se nebojí přijít pro radu i k dalším. Sv. Terezie doslova žádá matku představenou, aby dala svatou svobodu otevřít svou duši i jiným zpovědníkům, kromě řádných, aby to činila i ona sama, vždy po dohodě s biskupem nebo provinciálem. Terezie píše, aby se snažily „sdílet své duše s osobami, které jsou vzdělané, zvláště pokud zpovědníci takoví nejsou, byť by *jinak* byli sebelepší.“²⁰¹

Je jasné, že sestry v klášteře musí bojovat proti různým pokušením, sklonům a slabostem, na druhou stranu si ale Terezie uvědomuje, že kdyby nástrahy přicházeli skrze pevně daného jednoho zpovědníka, následky by mohly být tragické. Možnost mít i jiné zpovědníky, je podle Terezie základní a velmi prospěšný lék či obrana. „Neboť škoda, která z toho pochází²⁰², není ničím ve srovnání s onou mnohem hlubší, skrytější a téměř nevyléčitelnou škodou, jež je ovocem opačného postupu“ – tedy mít jen

¹⁹⁹ Srov. C 5, 5

²⁰⁰ Srov. C 8, 1

²⁰¹ CV 5, 2

²⁰² = mít více zpovědníků

jednoho zpovědníka. „Mezi nebezpečími – která číhají ve všem, dokud žijeme – shledáváme toto jako nejmenší.“²⁰³

Terezie ujišťuje, že pokud sestry půjdou stále po cestě dokonalosti, Bůh jim vždy vzbudí nějakého kněze se stejnou touhou. Nenechá je napospas samotě, ale vždy jim do jejich života přivede hluboce duchovní osobu.²⁰⁴

4.3. Vztah mezi duchovním vůdcem a vedeným

Vztah mezi duchovním vůdcem a vedeným je velmi důvěrný. Člověk probírá své nejtímnější touhy, přání, své duchovní prožitky, vztah s Bohem i bližními. Proto není od věci se pozastavit, pokud se zabýváme tak hlubokým vztahem, nad city, o které se často tento vztah opírá.

Terezie si je toho všeho vědoma, neboť i ona sama své zpovědníky měla velmi ráda. Nebojí se tudíž o tomto tématu hovořit. Tento vztah si vyžaduje oboustrannou citlivost. Je vystaven několika nebezpečím, jako např. nejasné hranice, když jeden z nich začne uplatňovat nadvládu nad druhým, manipulace nebo proměnění vztahu tak, že už v centru nebude stát Bůh, ale oni dva. Vztah mezi vůdcem a vedeným může být hluboký a důvěrný. Není tedy na místě se takového vztahu obávat, na druhou stranu člověk nesmí být naivní a neopatrný. Proto se od vůdce v tomto ohledu očekává profesionalita. On musí být v průběhu duchovního vedení stále „jakoby neviditelným lanem připoután ke svému úkolu, své profesionalitě, své osobní integritě. Pouto, které ho spojuje s jeho pozicí jakožto pomocníka, musí vždy být silnější než pouto, jež existuje mezi ním a hledajícím.“²⁰⁵

Terezie i přes důležitost dobrého vztahu mezi danými osobami vyzývá vedeného a připomíná mu, aby si dotyčný ujasnil a v průběhu duchovního vedení neustále připomínal, o jaký vztah se z jeho strany jedná, o jaký vztah s duchovním vůdcem usiluje. Tento vztah je postaven na lásce, ale Terezie připomíná, že se zde nemá jednat o lásku vášnivou – pozemskou, ale duchovní. Lásku duchovní je láskou, do které

²⁰³ CV 5, 6

²⁰⁴ Srov. CV 5, 5

²⁰⁵ MÜLLER, Wunibald: *I láska má svá pravidla*, s. 20.

neproniká žádná vášeň. „Neboť o tomto se hodí *zde pojednat*, o těchto dvou způsobech, jak se máme milovat, aniž by zasahovala nějaká vášeň; máme-li ji totiž, *veškerý* tento soulad se rozpadne v neřád.“²⁰⁶

Mluví-li zde Terezie o lásce²⁰⁷, nejedná se o lásku, která by byla prosta veškeré emoční dynamiky.

„Tereziánská láska je dokonalou v tom smyslu, že její dynamika nevychází z vnitřní prázdnoty a „neúplnosti“ (čekající od druhého své doplnění), ale naopak z vnitřní plnosti (takže bychom mohli mluvit i o lásce „naplno“, což by přesně vystihovalo Tereziin osobní styl).“²⁰⁸

Terezie popisuje, že pokud zpovědník vede sestru k větší dokonalosti duchovního života a modlitby, je dosti pravděpodobné, že začne ďábel tento vztah pokoušet. Sestry se ocitnou ve zmatku a budou přemýšlet, zda z takového vztahu neodejít. Avšak toto je přesně cíl ďábla, aby měly z těchto ctnostných vztahů nutkání neustále odcházet, neboť by toto pokušení přicházelo vždy. Terezie vybízí sestry, že v takovém případě nesmějí přemýšlet, zda tohoto kněze milují či ne. Terezie vyloženě vybízí: „kdyby jej měly rády, ať *si jej klidně* mají rády *dál*.“²⁰⁹ Je zcela přirozené, že člověk cítí náklonnost k lidem, kteří mu nějak v životě pomáhají. Ať už ve chvíli přijetí nějakého hmotného daru, či péče o duši a dokonalost, kterou jednotlivý zpovědník má. Je-li tedy zpovědník člověk, který vede sestry po cestě k dokonalosti, pak naopak láska k takovému člověku může být prostředek, který nás ještě více vede k větší dokonalosti. Dokonce to tedy může být naopak velká pomoc, motivace a síla, která pomáhá žít svatý život.

Duchovní láska je opravdové bohatství. Pokud tedy sestry naleznou někoho, kdo je takto má rád, ať jsou za něj vděčné. Protože taková duchovní láska hledí jen na to, aby ten druhý prospíval, aby se jeho duše zdokalovala, aby čím dál více směřoval k Bohu. Pokud někdo takového člověka nalezne, tak ať se ho nevzdává.

²⁰⁶ CE 7, 1

²⁰⁷ O výrazu láska mezi zpovědníkem a vedeným, se můžeme dočíst např. CE 7,2; CE 9.

²⁰⁸ PEROUTKA, David. *Pramen: vnitřní život podle Terezie z Avily*, s. 124.

²⁰⁹ CE 7, 2

„Musí jich být *nejspíš* málo, Pán však jistě stojí o to, aby se přišlo na to, když už je tu někdo, kdo dospěje k dokonalosti. Namítnete mi *možná* hned, že toho není zapotřebí, že stačí mít Boha. *Ovšem* je dobrým prostředkem k tomu, abychom měli Boha, stýkat se s jeho přáteli; vždy se z toho *totiž* vyzíská velký užitek. Zním to ze zkušenosti, že *hned* po Pánu, nejsem-li v pekle, je to díky osobám tohoto druhu, neboť jsem byla vždy velmi nakloněna tomu, aby mě odporoučeli Bohu, a tak jsem o to *také* usilovala.“²¹⁰

Terezie si je vědoma tedy jediného nebezpečí a to, když zpovědník či duchovní vůdce nemá právě tyto popisované vlastnosti. V první řadě může vzor vůdce vést sestry špatným směrem, neboť ony v touze dbát na jeho rady se mohou vydávat na scesti.

V druhé řadě může nastat nebezpečí na straně duchovního vůdce, neboť láska, kterou k němu sestra pociťuje, může pro něho být těžkých pokušením. Pokud podle Terezie zpovědník není pevně zakotven v ctnostech, může ho náklonnost té dané sestry přivádět do pokušení, neboť si až moc bude uvědomovat, že je milován. Toto zjištění by mohlo zcela změnit jeho úsudky či plány. Terezie podotýká, že je těžké rozpoznat, zda je dotyčný zpovědník světec či ne, a tak dává sestrám radu, aby ho raději nepřiváděly do pokušení a o své náklonnosti pomlčely. Není potřeba, aby věděl, zda a jak moc je milován, neboť jejich setkání mají cíl Boha a dokonalost srdce. Proto se sestry svými city nemají raději zabývat. Ať se nezpovídají z takových citů, i kdyby je ďábel několikrát pokoušel, že to, co cítí, je hřích. Ať jen a pouze vyhledávají zpovědníky, kteří nejsou marniví a jejichž jediným cílem je prospěch sester. Toto mají sestry neustále zjišťovat, neboť podle Terezie to je možné na zpovědníkovi brzy objevit.²¹¹

Když tedy sestry zjistí, že našly zpovědníka, jehož duše je plná lásky a bázně Boží, ať se varují ho opouštět, přestože láska, kterou k němu budou cítit, je může vrhat do spousty zkoušek či pokušení. Neboť po nějaké době se ďábel unaví a jejich vztah již přestane pokoušet.

²¹⁰ CE 11, 4

²¹¹ Srov. CE 7,2

Pokud však sestra objeví, že srdce kněze začíná být marnivé, mají se sestry v rychlosti vyzpovídat a požádat matku představenou o změnu zpovědníka. Samozřejmě nejlépe, aby dotyčný neutrpěl žádnou škodu na své pověsti.²¹²

Sestra se má co nejdříve dát do řešení tohoto problému, ale v žádném případě ne bez předchozí domluvy a rady od duchovní osoby. Neboť může docházet k častým omylům, které si sestry nebudou uvědomovat. Je velmi důležité, aby byly vnímavé ve chvíli, kdy zpovědník přestane usilovat o svatost doprovázeného. Jestliže sestra zpozoruje, že se s ní již nebaví o Bohu, ale náplní jejich diskuzí je něco jiného, ať sestra zbystří a začne jednat. Nesmí za žádných okolností lpět na tomto zpovědníkovi, neboť se po chvíli toto zlo rozroste a bude nebezpečím pro všechny. Pokud totiž sestra začne na daném zpovědníkovi lpět, znamená to, že není pravdivě oddaná modlitbě a Bohu a nehledá dokonalost. Pokud tedy zpovědník přestává mluvit o Bohu, sestry s ním musejí ukončit doprovázení, neboť není na stejné vlně jako ony. Jejich cílem musí být dobro duše a Bůh, nikoliv daný zpovědník.²¹³

Také v dnešní době teologové a kněží ctí stejný názor jako svatá Terezie. Hlavním měřítkem pro zjištění, zda duchovní vedení má ještě stále správný směr, je, zda smyslem a cílem doprovázení je Bůh, zda vedený i duchovní vůdce se snaží poznávat Boží vůli ve svém životě, připodobňovat se Bohu ve ctnostech a růst v lásce k Bohu. Neboť Bůh sám touží po tom, abychom ho poznávali a uskutečňovali jeho vůli v našem životě.²¹⁴ Současná spiritualita potvrzuje Tereziino správné chápání o vztahu mezi duchovním vůdcem a vedeným, když dodává, že „každý vztah musí být trojičný, pokud nemá být podřízen ovládnání jednoho druhým.“²¹⁵

Terezie vidí, že ve chvíli, kdy bude sestry doprovázet zpovědník, jehož cílem již není Bůh a dobro duše dané řeholnice, nýbrž jeho vztah k ní, bude zlem pro celý klášter. Kvůli tomuto vztahu vymizí přísnější nároky na sestru, bude ji totiž vést s ohledem na svou náklonnost. Často se ocitne v pokušení, aby se dané sestře zavděčil. Terezie se obává, že ji takový zpovědník bude přesvědčovat i ve chvíli pravdivého poklesku o její nevinně. Důležitým aspektem také je, že se nakonec svědomí sestry, které ji bude

²¹² Srov. CV 4, 13

²¹³ Srov. CV 4, 15

²¹⁴ Srov. 1Jan 5, 20

²¹⁵ CUSKELLY, Eugen James. *Současná spiritualita: Duchovní život z hlediska moderní psychologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 20.

obviňovat, může postavit proti radám zpovědníka, jenž sestru ospravedlňuje. Pokud toto sestra včas nepostřehne, její svědomí se bude nutně proměňovat po vzoru duchovního vůdce. Toto nebezpečí Terezie vidí v jiných kláštorech, a proto vybízí sestry, aby byly velmi citlivé a vnímavé.²¹⁶

I přesto, že vztah mezi knězem a ženou nebo doprovázeným a doprovázejícím může být velmi hluboký a důvěrný, dnešní moderní psychologie poukazuje na to, jak je důležité si uvědomit, zda jsou jedinci dostatečně zralí. Člověk by se měl také upřímně podívat na své limity, zda je takového vztahu vůbec schopen.

Amadeo Cencini např. poukazuje na několik nebezpečí, kterým právě v tomto vztahu můžeme podlehnout. Jedná se o nebezpečí samolibosti, improvizace, ztráty smyslu pro tajemství (Boha i člověka), interpretační povrchnosti, spiritualismu i psychologizování, sklon využívat vztah k druhému člověku pro naplnění vlastních psychologických potřeb, zvláště potřeby být milován a oceňován.²¹⁷ Proto autor doporučuje, že se musí:

„Všemi způsoby podporovat přípravu kompetentních duchovních průvodců, věnovat pozornost jejich duchovní i psychologické vybavenosti a dbát, abychom tu neměli improvizované duchovní vůdce, kteří zanedbávají či podceňují ostatní úkoly, jež jim byly svěřeny.“²¹⁸

4.4. Vlastnosti duchovního vůdce

Dříve než se budeme zabývat jednotlivými vlastnostmi, je potřeba si vysvětlit dva základní a společné rysy správného duchovního vůdce. Duchovní vůdce musí být pevně zakotven v pokoře před Bohem a člověkem a v touze sloužit jak Bohu, tak lidem. V praxi to znamená, že duchovní vůdce zná své místo vůči Bohu a vůči vedenému a nesnaží se tuto hierarchii porušit. Papež František říká: „Autentická moc spočívá ve

²¹⁶ Srov. CV 5, 16

²¹⁷ Srov. CENCINI, Amadeo: *Umění doprovázet v průběhu kněžské a řeholní formace. Úcta před posvátnou půdou druhého člověka: blízkost a svoboda*, s. 212.

²¹⁸ CENCINI, Amadeo: *Umění doprovázet v průběhu kněžské a řeholní formace. Úcta před posvátnou půdou druhého člověka: blízkost a svoboda*, s. 213.

službě.²¹⁹ Změnou postavení v linii: Bůh – duchovní vůdce – vedený, by byla porušena důstojnost jednotlivých aktérů. Duchovní vůdce tedy musí setrvat ve stavu pokory, snaze hledat Boha a v identitě služebníka, neboť „ten, kdo sám sebe postaví na místo Ježíše Krista, porušuje hluboce své poslání. Jen tehdy, když sám zůstává v modlitbě a meditaci spojen se slovem Božím, nezamění své vlastní slovo a své vlastní mínění s tím, co mu Bůh svěřil pro lidi.“²²⁰

Je velmi důležité, podle čeho své duchovní vůdce vybírat. Podle Terezie velmi záleží na prvotních krocích, které musejí být korigované moudrým a prozíravým učitelem. „Musí však dávat pozor, aby neučil pochodovat jako želva, a nespokojoval se, že duše si zvykne lovit ještěrky.“²²¹ Svěťice tím ukazuje, že někteří zpovědníci vedou druhé velmi pomalými kroky. Občas je to správné rozhodnutí, aby si člověk hned na začátku nevzal zbytečně velké sousto, které by pak nezvládal, a tak už na počátku se svou touhou ztroskotal. Na druhou stranu se nesmí bát odvážných rozhodnutí a nebýt minimalističtí. Jsou důležitá i velká a radikální rozhodnutí. Aby toto uměl zpovědník rozeznat, musí být již velmi zkušený. Zkušený duchovní vůdce totiž nevede duši, aniž by ji předtím přesně nepoznal a dobře celou nepochopil.²²²

Terezie tedy ve svých spisech zmiňuje tři základní vlastnosti duchovního vůdce, podle kterých bychom si jej měli vybírat. „Takže je zapotřebí být prozíravým učitelem – myslím tím velmi rozumným – a aby měl zkušenost; má-li k tomu ještě vzdělání, je to velikánská věc.“²²³ Duše na začátku svému duchovnímu vedení velmi důvěřuje a poctivě se jeho radami řídí. A když ji pak nezkušený, nevzdělaný nebo duchovní se špatným úsudkem vede špatným směrem, bude to mít pro ni velmi neblahé následky. Terezie například znala jednu ženu, které duchovní vůdce radil, aby se nemodlila rozjímavou modlitbu. Tato žena, i přesto, že ji jeho rada velmi trápila, poslouchala svého rádce a opravdu se již osm let nemodlila.²²⁴ Až po setkání se světicí svůj duchovní život změnila. Tato žena tedy zbytečně strádala osm let kvůli nezkušenosti

²¹⁹ LOWNEY, Chris. *Papež František - umění vést: čemu nás učí první jezuitský papež*. V Praze: Triton, 2014, s. 67.

²²⁰ LEHMANN, Karl. *Duchovní jednání*. Přeložil Jaroslav VOKOUN. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 30.

²²¹ Ž 13, 3

²²² Srov. Ž 13, 14

²²³ Ž 13, 16

²²⁴ Srov. Ž 13, 14

duchovního vůdce. Terezie má však i vlastní zkušenost, které se více věnuji ve třetí kapitole u P. Baltasara SJ.

Zkušenost duchovního vůdce je také důležitá, když si vedený neví rady zvláště s různými milostmi, které od Boha dostává a ve svém životě zakouší. Člověk totiž hledá u svého duchovního vůdce oporu a jistotu. Avšak nezkušený duchovní vůdce, který se bojí kdejakou nadpřirozenou milost nazvat Božím dílem, ji často neposkytuje, neboť to ze strachu odsuzuje jako ďábelské dílo. Milost totiž nedostávají lidé, kteří jsou čistí jako andělé, ale lidé hříšní. A zde dělají zpovědníci podle Terezie častou chybu. Ve chvíli, kdy naleznou v chování svého vedeného nějakou nedokonalost, hned odsuzují i nadpřirozenou milost, kterou obdržel. Před tím Terezie však varuje. To, že je člověk nedokonalý, nijak nepotvrzuje, zda obdržená milost je či není od Boha.²²⁵

Terezie z vlastní zkušenosti dále píše: „Zdá se, že některé osoby děsí již jen to, když slyší, že se někdo zmíní o viděních nebo zjeveních. Nechápu, proč považují za tak nebezpečnou cestu, když Bůh vede nějakou duši tudy, ani odkud vzešel tento děs. Nechci nyní probírat, která z *nich* jsou dobrá nebo špatná, ani známky, jak to poznat, které jsem slyšela od velmi vzdělaných osob, leč o tom, co bude dobré, aby dělal ten, kdo vidí, že se nachází v podobné situaci; neboť málokterí zpovědníci *takovou osobu* nezneklidní. Neboť je určitě neděsí tolik, když se *jim* řekne, že démon *těmto osobám* představuje celou řadu pokušení a ducha rouhání a zoufalostí a nemravností, *ve srovnání s tím*, jak moc se pohorší, když jim člověk řekne, že viděl nějakého anděla nebo že ten k němu promluvil nebo že se mu zpřítomnil náš Pán, Ježíš Kristus ukřižovaný.“²²⁶

Poté, co jsme se věnovali otázce zkušenosti duchovního vůdce, přejdeme k dalším dvěma vlastnostem, které Terezie vyzdvihuje, a to jsou: dobrý úsudek a vzdělanost. Dobrý úsudek, který se váže na zkušenost s vedením a který vychází z modlitby a hloubky vztahu s Bohem. Duchovní vůdce ho musí mít a uchovávat. Pro Terezii je proto velmi důležité, aby byl sám vůdce do modlitby hluboce ponořen, pokud má vést

²²⁵ Srov. H VI/1, 8

²²⁶ KZ 8, 1

vedeného v modlitbě. Jen ten, kdo uskutečňuje Boží vůli ve svém životě, může pomáhat druhým ji nalézat.

Posledním aspektem je vzdělanost. Podle Terezie je vzdělanost velmi důležitá, protože člověk má chodit v pravdě a náš duchovní život nemá být jen prostoduchý.²²⁷ Ona sama totiž vzpomíná, že vzdělaní zpovědníci ji nikdy neoklamali na rozdíl od těch, kteří tak vzdělaní nebyli. Často totiž u polovzdělaných či nevzdělaných trpěla škody, jako například, že to, „co byl hřích, za hřích nepokládali a těžké hříchy brali jen jako maličkosti.“²²⁸ To pak může penitentům velmi škodit, neboť formují své svědomí právě po vzoru zpovědníků, kteří jim v tomto ohledu nastavují hranice. A pokud je mají nastavené „volněji“, tak místo toho, aby jim pomáhali k větší svatosti, vedou je cestou laxnějšího svědomí. Člověk se pak stane méně citlivý pro své nedokonalosti, neuvědomuje si dostatečně svou hříšnost a brání mu to o to víc prožívat Boží milosrdenství a odpuštění. Terezie popisuje, že to mělo i neblahý dopad na ostatní, neboť tyto rady předávala dalším.²²⁹

Jestliže je totiž zpovědník prostoduchý, často radí podle svého svědomí, ale špatně. „Terezie postřehla, že to, co zní zbožně, není často opravdu duchovní a jenom to znesnadňuje cestu k Bohu a k lidem.“²³⁰ Může si být například tak jistý svou pravdou, že nutí řeholnice, aby více poslouchaly jeho než své představené. Nebo vdané ženě radí, aby se více věnovala modlitbě bez ohledu na to, že se má věnovat manželovi a rodině. „Mým názorem vždy bylo a bude, že kterýkoli křesťan – může-li – má se snažit radit s tím, kdo je dobře vzdělán.“²³¹

Učenci, kteří jsou vzdělaní v teologii, ale nemají hlubokého ducha modlitby, jsou i tak pro ostatní přínosem. Oni totiž napomáhají vedeným žít v pravdě, a tak ďábel ví, že je skrze vzdělané každá jeho lest prohlédnuta. „Už jsem řekla, že je zapotřebí mít duchovního učitele; avšak není-li (zároveň) vzdělaným, je to velmi nepatřičné.“²³² Terezie se ve chvíli, kdy sepisuje rady pro založené kláštery, zabývá zvláště vzdělanými zpovědníky a prosí matky představené, aby jim tato vlastnost velmi ležela na srdci.

²²⁷ Srov. Ž 13, 16

²²⁸ Ž 5, 3

²²⁹ Srov. Ž 5, 3

²³⁰ MAUREDER, Josef. *Porozumět Božimu volání: různé aspekty rozlišování životní cesty člověka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 59.

²³¹ Ž 13,17

²³² Ž 13, 19

„Vždy se nechte poučit, dcery, tím, kdo je vzdělaný, neboť u nich naleznete cestu dokonalosti, a to s moudrostí a pravdou. Velmi toho mají zapotřebí zejména představené, chtějí-li dobře vykonávat svůj úřad, totiž zpovídat se u vzdělance (a pokud ne, daná převorka se dopustí četných přehmatů, o nichž se přitom bude domnívat, že jde o svatost), ba rovněž se vynasnažit, aby se i její mnišky zpovídaly u toho, kdo má vzdělání.“²³³

Přestože Terezie klade vzdělání takto vysoko, je si vědoma toho, že vzdělaných lidí máme kolem sebe hodně. Pokud si tedy musí člověk vybrat jen dvě vlastnosti svého duchovního vůdce, ať si vybere toho, který má zkušenosti a ducha modlitby.²³⁴ Člověku je dána svoboda, že si může vybírat své duchovní vedení podle svých vlastností a vloh.

Terezie ale doporučuje, aby člověk hledal na základě těchto tří vlastností, protože ve chvíli, kdy je nebude daný vůdce mít, tuto duši zastihne trápení. Pokud však takového duchovního najde, ať se ho nikdy nevzdává. Bůh se stará o své věřící a dá každé duši vhodného duchovního vůdce. Proto máme s pokorou vyčkávat, než nám někdo takový bude dán. Buďme obrovsky vděční za tohoto člověka, který nám odkrývá učení Písma svatého a katolické církve. Tím se projevuje Boží péče vůči nám. Terezie toto popisuje i z hlediska sebe jako ženy, které nebylo dáno studovat teologické vědy a tudíž nemůže dosáhnout „opravdového vědění.“²³⁵

Doprovázená osoba na počátku své duchovní cesty totiž nechápe veškeré důsledky Božích milostí a neví, jak má jednat a jak dále postupovat. Pak zakouší strach, který právě po celý život zakoušela sama Terezie, zda jsou tyto milosti od Boha či ďábla. Duchovní vedení člověku už na počátku pomáhá rozeznávat milosti a to, jakým stylem k nim přistupovat. Je důležité, že v tu chvíli má člověk po boku někoho, kdo mu rozumí a vede ho.²³⁶

²³³ KZ 19, 1

²³⁴ Srov. Ž 13, 16

²³⁵ Ž 13, 19

²³⁶ Srov. 14, 7

Závěr

Moderní způsob života, který využívá doporučení a pokynů mnoha profesionálů, jako jsou trenéři, poradci, terapeuti a jiní specialisté, vzbuzuje v lidech dnešní společnosti snahu o život se správnými rozhodnutími – o život produktivnější, aktivnější a šťastnější. Podobně jako se vyskytuje pozitivní postoj ke spolupráci s profesionály v každodenním životě, existuje i pro nábožensky založené osoby i v duchovním životě. Cílem této práce bylo, skrze sv. Terezii, učitelku církve a dle mého názoru i učitelku duchovního doprovázení, zjistit, jaké měla zkušenosti s duchovním vedením a jaká byla jeho intenzita, jaké byly parametry, výběr a prožívání vztahu mezi svatou Terezií a duchovním vůdcem.

Svatá Terezie věřila v jednotu a důležitost církve na zemi, a proto pro ni bylo duchovní vedení podstatnou součástí jejího života. Když se Bůh zjevuje církvi jako celku, tak i veškeré jeho dary jsou ku prospěchu všech, nikoliv jedince. A jelikož vztah s Bohem je také darem, tak si ho jedinec nemá nechávat pro sebe, ale má o něm mluvit s ostatními a zároveň se u nich utvrzovat, zda je jeho vnímání pravdivé.

Při zkoumání textů jsem dospěla k závěru, že nejenže pro Terezii byla vlastní zkušenost s doprovázením důležitá, ale že z ní vyvodila i základní charakteristiky pro duchovní doprovázení, které mohou mít obecnou platnost. Mezi tyto rysy hodnotného a efektivního duchovního doprovázení podle Terezie patří poslušnost a otevřenost mezi doprovázenou osobou a doprovázejícím. Ačkoliv mohou být tyto dvě charakteristiky v dnešní době viděny jako slabost, v životě světice jasně reflektují sílu a důležitost pro prohlubování vztahu s Bohem. Upřímnost, s kterou otevírala svým duchovním vůdcům své myšlení, duši a srdce, položila důležitý základ jejím vztahům s duchovními a zrcadlila i její vnitřní nebojácnost sdělovat druhým svoje prožívání, starosti a selhání. Terezie byla přesvědčena, že bez upřímnosti nemůže duchovní člověk vedenému dostatečně porozumět.

Terezie považovala poslušnost za důležitou ctnost, která je stejně jako upřímnost nezbytná pro plody duchovního vedení a prohlubování vztahu s Bohem. Poslušnost, s kterou přistupovala k radám a pokynům svých duchovních, zprostředkovávala Terezii dokonalost v chápání Boha a plnění jeho přikázání. A ačkoliv může být člověk v dnešní

době svazován svou svobodou a může se bát vložit svůj život do rukou druhého, v životě světice vidíme tuto cestu jako *par excellence*.

Terezie by se neodhodlala udělat vlastní rozhodnutí, aniž by ji o tom neutvrdili její zpovědníci či duchovní osoby, kterým se zavázala poslušností. Držela se názoru, že ať už v modlitbě či ve vztahu k Bohu prožíváme milosti, nesmíme si být nikdy sami sebou ani svým úsudkem plně jisti. Vždy totiž můžeme být oklamáni. Pochopila jsem, že Terezie byla vnitřně přesvědčena o tom, že kněží jsou zástupci Boha na zemi, pokládala poslušnost vůči nim na stejnou úroveň jako poslušnost vůči Bohu a věřila, že takto absolutně poslušná duše, která je rozhodnutá se dávat Bohu, je nejlépe připravena pro obdržení jeho milostí. Neboť kolik prostoru v srdci Bohu nabídneme, tolik si on použije. A právě proto je pro mě nyní snadnější pochopit, proč se Terezie nebála poslouchat ani ve chvílích, kdy měla na danou věc zcela odlišný názor nebo se jí určité doporučení nelíbilo.

Druhým Tereziiným doporučením je možnost mít nejen jednoho duchovního vůdce. Zatímco ohledně poslušnosti vůči vedení vidíme Tereziin striktní názor, k výběru zpovědníků a jejich množství má světice liberálnější přístup. Doporučuje se zpovídat a chodit si pro radu k více duchovním osobám, neboť pravda a správné rozpoznání Boha, které náleží církvi jako celku, se spíše projeví skrze větší množství duchovních osob. I přes doporučení svaté Terezie si myslím, že v současnosti je skoro nemožné tento postoj uplatnit, a to z důvodu nedostatku času jednotlivých osob a nadměrného vytížení současných kněží. Doprovázení jedním duchovním, a v důležitých situacích případná konzultace názoru s druhým, by mělo být v dnešní době dostačující.

Třetím Tereziiným doporučením je zaměření pozornosti na tři důležité charakteristiky dobrého duchovního vůdce, kterými jsou vzdělanost, zkušenost a dobrý úsudek. Je nezbytné, aby byl duchovní doprovázející ve víře a teologii vzdělaný, neboť se má řídit poznáním v teologii, a ne svými pocity či duchovními prožitky. Dále je důležitá zkušenost s duchovním vedením, která poskytne duchovnímu vlastní jistotu ve službě a zabráni mu před nerozhodnými postoji, které by vedenému mohly uškodit. Terezie zmiňuje tyto charakteristiky, aby lidé nehledali duchovní vedení u každého duchovního nebo obzvláště u mladých, ale aby opravdu dbali na tyto důležité aspekty při svém výběru.

Čtvrtým a zároveň posledním Tereziiným doporučením pro duchovní doprovázení, které považuji za důležité, je pokyn pro správnou orientaci ve vztahu s duchovními osobami. Při častých rozhovorech a sdíleních může totiž dojít k otázkám ohledně nastavení správných hranic a vztahu mezi duchovním vůdcem a vedeným. Terezie proto sděluje, že nejpodstatnějším smyslem duchovního vedení musí být vždy prohlubování vztahu s Bohem a přibližování se k Bohu. Pokud je tento smysl naplňován a duchovní vůdce i vedený si jsou vědomi, že jejich osobní vztah je podřízen a ne nadřazen tomuto hlavnímu smyslu duchovního vedení, jejich orientace ve vztahu i nastavení hranic jsou správné.

Mezi své dva hlavní objevy této práce považuji obrovskou důležitost, kterou pro světici měli duchovní vůdcové, a pochopení poslušnosti, která s touto důležitostí značně souvisí. Bylo pro mě zajímavé, že jejich rozhodnutí byla pro Terezii věrohodnější a důležitější než její vlastní prožitky v modlitbách a že se bez jejich souhlasu a častého utvrzování cítila nejistá a úzkostná. Dále mě udivilo, jak se je přes veškerou svoji poslušnost a úctu nebála ve svých spisech kritizovat a otevřeně psát i o jejich negativních vlastnostech. Tento pohled mi potvrdil, že světice nebyla ve svém postoji vůči duchovním naivní, ale že si byla vědoma toho, že ve vztahu mezi doprovázejícím a doprovázeným dochází k interakci dvou rovin: na té jedné je doprovázející jedním z důležitých nápomocných prostředků při budování zdravého vztahu k Bohu, na té druhé však zůstává doprovázející člověkem, který se může dopustit chyb a musí sám zrát.

V průběhu práce bylo pro mě překvapivým zjištěním Tereziino doporučování vícera duchovních vůdců. Myslela jsem si, že názory více osob mohou být spíše problematické než prospěšné, jelikož se mohou lišit, a komplikovat tak rozpoznávání. Skrze tuto práci jsem však pochopila, že utvrzení stejného názoru od více duchovních může mít obrovskou sílu, která ovlivní ta nejdůležitější rozhodnutí lidského života. Dále mě překvapila Tereziina neutuchající věrnost katolickému učení a důvěra k představeným církve, a to i v době, kdy k ní byla církev nepřátelská. I v době inkvizice, zkoumání od mnoha kněží a mylného chování nespočtu duchovních jim Terezie nadále věřila, zpovídala se a byla poslušná. Nikdy nepřestávala pochybovat o duchovních vůdcích a jejich službě přibližovat lidi k Bohu a správně rozpoznávat Boží vůli. Ráda bych zmínila, že Tereziino vnímání duchovního doprovázení a hlavně role kněze by mohly být

v dnešní době i mylně chápáno jako dobrovolné odevzdání se do manipulace kněze, kdy tento duchovní vedeného přesvědčí nebo donutí k různým rozhodnutím a činům. Z tohoto důvodu si musí být vedený i vůdce vědomi, že kněz má skrze své vedení neustále vést a směřovat k Bohu, nikoliv k sobě samému nebo svým myšlenkám a názorům. Jen v těchto podmínkách nedochází k fanatismu kněze nebo naopak odvržení jeho služby z důvodu lidských chyb. Zajímavé pro mě bylo zjištění, že se Terezie snažila svoje zkušenosti ohledně duchovního vedení otevřeně předávat dál.

Poznatky z mojí práce jsou aplikovatelné na dnešní duchovní život zvláště s vědomím, že naše duchovní cesta nespočívá jen na nás samých, ale že duchovní doprovázející může hrát pozitivní roli toho, kdo koriguje naše obavy, prožívání a povzbuzuje nás k důvěře a k naslouchání Božího hlasu. Věřím, že je opravdu důležité, abychom v tomto ohledu správně chápali postavení a přínos duchovního doprovázejícího pro náš život.

I přes veškeré moje snahy pro vytvoření co možná nejkompletnějšího pohledu svaté Terezie na duchovní vedení a nalezení uplatnění pro duchovní doprovázení v dnešní době si moje práce neklade nároky na úplnost. V první řadě je problematické využití sesbíraných informací pro život jedince v dnešní společnosti. Terezie byla velmi hluboce zakotvena v lásce k Bohu, obdržela mnoho milostí a měla se svými duchovními vůdci vztah, který je jedinečný právě z důvodu její hluboké víry, ale i z důvodů životních okolností světice, které jsou pro dnešního jedince skoro neopakovatelné. Za zmínku stojí například intenzita setkávání nebo duchovních rozhovorů a zpovědí, která byla dána jejími nadpřirozenými milostmi a také spojená s nutností konzultace pro osobní vývoj i vyšetřování inkvizice. S tím dále souvisí i četnost jejich duchovních vůdců a celková důležitost jejich vztahu. Světice si mohla dovolit velmi důvěrný vztah s duchovními vůdci, neboť byli vždy nástrojem k plnění Boží vůle zde na zemi. Opravdu si však myslím, že z hlediska duchovního vedení byla svatá Terezie jedinečnou výjimkou.

Pro hlubší rozvíjení tématu duchovního doprovázení v České republice a lepší pochopení duchovního vedení zasvěcených osob v dnešní době by se mohlo navázat kvalitativním i kvantitativním výzkumem, který by se zaměřil na české kněze a jejich duchovní vedení zasvěcených osob. Zajímalo by mě, jak jejich duchovní vedení probíhá, jakou volí intenzitu setkávání a jaká je v jejich vztazích hloubka důvěry, role poslušnosti

a hranice vztahu. Obzvláště zajímavé by bylo nahlédnout do duchovního vedení z pohledu kněží a zjistit, jaký pozorují smysl diskuzí, poslání, cíle duchovního doprovázení a jaké jsou kritické aspekty této služby v moderní době. Na druhé straně si uvědomuji, že jakýkoliv výzkum v oblasti duchovního vedení se dotýká velmi citlivých a osobních otázek, proto může být těžké tento výzkum uskutečnit. Ale i otevřenost v těchto otázkách by mohla být přínosem pro ostatní.

Na úplný závěr bych ráda dodala, že svatá Terezie nás může i po pěti letech povzbuzovat ohledně duchovního vedení. Její život zachycený v literatuře a i v jejích vlastních spisech je inspirací, abychom se opravdu snažili nacházet duchovní doprovázení, třebaže jeho intenzita a forma může být u každého odlišná.

Seznam použitých zkratk

V této práci používám pracovní překlad děl Terezie Avilské, jehož autorem je Pavel Vojtěch Kohut. Pro citace z tereziánských textů se v odborné literatuře používají standardně následující zkratky:

CE = Cesta dokonalosti (rukopis z El Escorialu)

CV = Cesta dokonalosti (rukopis z Valladolidu)

D = Dopisy

H = Vnitřní hrad

KZ = Kniha o zakládáních

M = Myšlenky o Boží lásce

R = Relace

St = Stanovy

Ž = Kniha života

Seznam literatury

AUCLAIR, Marcelle. *Životopis Terezie z Avily*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. Karmelitánská spiritualita (Karmelitánské nakladatelství).

AUGUSTYN, Józef. *Vedení Bohem: praxe duchovního vedení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

AUGUSTYN, Józef a Aleš OPATRŇÝ, ed. *Umění zpovídat: o svátosti smíření z pohledu různých disciplín*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

AUGUSTYN, Józef. *Celibát: jeho duchovní předpoklady a bohatství a jak k němu správně vychovávat*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000.

AUMANN, Jordan. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. Praha: Karolinum, 2000.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 22. (13. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2016.

BARRY, William A. a William J. CONNOLLY. *Praxe duchovního doprovázení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Orientace (Karmelitánské nakladatelství).

BLOOM ANTONI, *Duchowość i kierownictwo duchowe*, w: W drodze 8, 1989.

CROISSANT, Jo. *Žena, neboli, Kněžství srdce*. Přeložil Tomáš CHUDÝ. Praha: Paulínky, 2005. Katecheze a formace.

CUSKELLY, Eugen James. *Současná spiritualita: Duchovní život z hlediska moderní psychologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

E. LOCKHART. *The life of saint Teresa of the Order of our Lady of mount Carmel*, London: Hurst and Blackett, 1865.

HOWE, Elizabeth Teresa. *Autobiographical writing by early modern Hispanic women*. Burlington, VT: Ashgate, 2015.

JAN PAVEL II. *Christifideles laici: posydoní apoštolský list o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988*. Praha: Zvon, 1990.

KAŠPARŮ, Jaroslav Max. *Základy pastorální psychiatrie pro zpovědníky*. Brno: Cesta, 2002.

KAVANAUGH, Kieran O.C.D.: *Teresa of Avila. The Way of Prayer. Selected spiritual writings*, Newyork: New City Press, 2003.

KOHUT, Pavel, Vojtěch, O.C.D.: *Co je spirituální teologie?*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

LEHMANN, Karl. *Duchovní jednáni*. Přeložil Jaroslav VOKOUN. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.

LOWNEY, Chris. *Papež František - umění vést: čemu nás učí první jezuitský papež*. V Praze: Triton, 2014.

MARIE, Paul a Steven PAYNE. *Carmelite spirituality in the Teresian tradition*. Rev. ed. Washington, D.C.: ICS Publications, 1997.

MAUREDER, Josef. *Porozumět Božímu volání: různé aspekty rozlišování životní cesty člověka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

MERTON, Thomas. *Duchovní vedení a rozjímání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

O'DONOGHUE, Noel. *Adventures in prayer: reflections on St. Teresa of Avila, St. John of the Cross, and St. Thérèse of Lisieux*. New York: Burns & Oates, 2004.

OSWALDO, Escobar Aguilar. *Manual de discernimiento Teresiano*. San Pablo, 2014.

PAYNE, Steven. *The Carmelite tradition*. Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 2011.

PEROUTKA, David. *Pramen: vnitřní život podle Terezie z Avily*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. Carmelitana.

PIZARRO LLORENTE, Henar y Aparicio Ahedo, Óscar I, (coords.), "Jerónimo Gracián de la Madre de Dios. Nuevas perspectivas", Colección Karmel. Burgos: Editorial Monte Carmelo, 2015.

PIUS XII. *Encyklika Mystici corporis: o mystickém Těle Kristově a našem spojení s Kristem v něm*. Brno: [s.n.], 1944.

PUENTE, Luis de la. *Baltasar Álvarez SJ: zpovědník Terezie z Ávily*. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2015. Prameny spirituality.

SAGARDOY, Antonio a TERESA DE JESÚS. *Rozhovor s Bohem: dopisy podle textů svaté Terezie z Avily*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. Karmelitánská spiritualita (Karmelitánské nakladatelství).

SICARI, Antonio Maria. *Charisma Terezie z Avily: kontemplace ve službě církvi*. Přeložila Markéta ŠTĚPÁNKOVÁ. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015. Carmelitana.

STINISSEN, Wilfrid. *Růst v modlitbě: putování ve stopách Terezie z Avily*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

STINISSEN, Wilfrid a PRZEŁ. JUSTYNA IWASZKIEWICZ. *Terapia duchowa: o duchowym przewodnictwie i duszpasterstwie*. Poznań: W drodze, 1998.

TERESA DE JESÚS. *Exclamaciones del alma a su Dios*. Madrid: Aguilar, 1957.

TERESA DE JESÚS. *Obras completas*. Burgors: Editorial Monte Carmelo, 1995.

TERESA DE JESUS. *Relaciones Espirituales*. Burgors: Editorial Monte Carmelo, 1915.

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Cesta dokonalosti*. [Pracovní překlad P.V. Kohuta připravovaný pro vydání v Karmelitánském nakladatelství, s.l., b.r.]

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Vnitřní hrad*. [Pracovní překlad P.V. Kohuta připravovaný pro vydání v Karmelitánském nakladatelství, s.l., b.r.]

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Kniha o zakládání*. [Pracovní překlad P.V. Kohuta připravovaný pro vydání v Karmelitánském nakladatelství, s.l., b.r.]

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Nad Velepísni a jiné spisy*. Přeložil Josef Koláček. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. Karmelitánská spiritualita (Karmelitánské nakladatelství).

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Sebe ve mně hledat musíš: básně svaté Terezie od Ježíše*. Přeložil Miloslav ULIČNÝ. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015.

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Stanovy*. [Pracovní překlad P.V. Kohuta připravovaný pro vydání v Karmelitánském nakladatelství, s.l., b.r.]

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Kniha života*. [Pracovní překlad P.V. Kohuta připravovaný pro vydání v Karmelitánském nakladatelství, s.l., b.r.]

A) Odborné články

STAŠEK B[...]: Život svaté Terezie od Ježíše: ČKD, ročník 1913, č. 4, s. 340.

Monitor, Praha: Res Claritatis, roč. XI, č.7, 2004.

KOHUT, PAVEL VOJTĚCH: „Duch Páně je nade mnou.“ Acta Universitatis Carolinae Theologica, roč. 5, č. 2, 2015, s. 179-197.

HYLMAR, František: Zkušenost s duchovním doprovázením v perspektivě ignaciánské spirituality. Acta Universitatis Carolinae Theologica, roč. 5, č. 2, 2015, s. 215–231.

CENCINI, Amedeo: Umění doprovázet v průběhu kněžské a řeholní formace. Úcta před posvátnou půdou druhého člověka: blízkost a svoboda. Acta Universitatis Carolinae Theologica, roč. 5, č. 2, 2015, s. 199–214.

B) Internetové zdroje

Bosé karmelitky, Karmel sv. Josefa. *Chronologie života* [2017-03-06].

<<http://bosekarmelitky.cz/sv-terezie-od-jezise/zivotopisne-udaje>>

Klášter bosých karmelitánů ve Slaném. *Vnitřní svoboda podle Terezie z Avily* [2015-07-09].

<<http://www.klaster-slany.cz/texty/250-vnitni-svoboda-podle-terezie-z-avily>>

Juan Antonio Marcos OCD. *Terezie od Ježíše: Odvaha a humor, ženskost a svoboda* [2017-04-05].

<<http://bosekarmelitky.cz/sv-terezie-od-jezise/terezie-od-jezise-odvaha-a-humor-zenskost-a-svoboda/>>